№ 160 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՅՈՒԼԻՍԻ

1913
ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՅՈՒԼԻՍԻ № 160

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆօն № 2—53.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւնն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են խորաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.
Տպարանի տելեֆօն № 67.

ՄՇԱԿ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ".

TIFLIS, Rédaction du journal „MSCHAK".

ՕԳՈՍՏՈՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 5 ՌՈՒԲ.

Բաժանորդագրվել կարելի է իւրաքանչիւր ամսի 1-ից սկսած։

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն եւ 10 կ. նամականիշ, ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ։

Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել I երեսի վրա խորաքանչիւր տողատեղին (պետիտ) —20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.։

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մօսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торг. Дома Л. и Э. Метцль и К°, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնօյում՝ Большая 38. Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

1913 թւի տարեկան բաժանորդները, որոնք առ 1-ն յունվարի 1914 թ. լրիւ վճարած կունենան բաժանորդավճար 10 ռուբլին, ձրիաբար կը ստանան հետեւեալ 2 գրքերը. 1) «Մշակ» եւ հայ կինը», 2) «Մշակի» քառասնամեակ»։

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Բեռլին.—Արտասահմանեան լրագիրներում երևացած այն լուրի առիթով, թէ Պոլսի գերմանական դեսպանը յայտնել է մեծ վէզիրին, որ Գերմանիան թոյլ չի տայ Ռուսաստանին գրաւել Փոքր-Ասիայի Թիւրքական նահանգները, Պետ. Հեռ. Գործ. Թղթակիցը ամենահաստատ աղբիւրից իմացել է, որ այստեղ դեսպանի առածների մասին ոչինչ այդպիսի բան յայտնի չէ. յայտնի չէ նոյնպէս, որ որևէ առիթ լինէր այդ տեսակ յայտարարութիւն անելու։ (Հ. Գ.)

—

Թիւրքաց մինիստրների խորհուրդը որոշում է կայացրել ոչ մի դիմադրութիւն ցոյց չը տալ ռուսական զօրքերին Հայաստան մանելու դէպքում, համարելով դա միջազգային մի միջոց։

—

Այն լուրը, թէ Ռուսաստանը հրաժարվել է Հայաստանը գրաւելու մտքից, ոգևորութիւն է պատճառել Թիւրքերին։

—

Բ. Դուռը դիմումն է արել մեծ պետութիւններին նոր յայտագրով, պատրաստակամութիւն յայտնելով բարենորոգումներ մացնելու Հայաստանում։

—

Հիլմի-փաշան յայտնել է ժուռնալիստներին, որ Ռուսաստանի սպառնալիքը գրաւելու Թիւրքահայաստանը՝ ռուսական քաղաքականութեան վաղեմի միջոցն է և ամենևին էլ վտանգ չէ սպառնում Թիւրքիային։ Մամուլը դիտաւորեալ կերպով այդ դարձուածքի իմաստը փքացնում է այն յոյսով, որ Թիւրքիայի հեգնանքը Ռուսաստանին դուրս կը հանի հաւասարակշռութիւնից։

—

Պարիզից տեղեկութիւն է ստացվել, որ Փոքր-Ասիայում սկսվել է հայկական ցեղերի (?) ապստամբութիւնը։

—

Վանի ծովափին գտնվող Կէլէնց գիւղի մօտ՝ մի հայ երիտասարդ հրացանի մի հարուածով սպանել է չարագործ քիւրդ Հասէին, որ յայտնի էր որպէս բազմաթիւ հայերի սպանիչ։ Հասէին սպանող այդ երիտասարդը, որի անունը Տիգրան է, իր վրէժխնդրական ակտը կատարելուց յետոյ գնացել յանձնվել է իշխանութիւններին, որպէսզի իր փոխարէն ուրիշ անմեղներ չը ձերբակալվեն և չը պատուհասվեն։ Բիչ անց՝ նա բանտից փախել է և ապաստանել սարերում։

—

Թիւրք կառավարութիւնը կարգադրել է զէնքի կանչել հին պահեստի զինուորներին և ուղարկել նրանց Թիւրքահայաստան։ Կարգադրված է ամրացնել Բոսֆորը։

—

Պետերբուրգում տեղեկութիւններ են ստացվել Հայաստանում կատարված նոր գազանութիւնների մասին։ Թալանված և հրդեհված են հարիւրաւոր տներ, կրպակներ։ Սպանված են ստանեակներով։

Հայոց պատրիարքը ներկայացաւ մեծ վէզիրին և խորհրդակցեց Պոլսի ռուսաց դեսպան Գիրսի հետ։

Վերջինս, իբր թէ, ասել է, որ ներկայ մօմենտը աննպաստ է հայկական հարցը զարթեցնելու համար։

ԽԱԲՐԻԿՆԵՐ ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻՑ

Քրդական շարժման վիժումը. — Կառավարութիւնը քիւրդերի դէմ.—Իսլամական խաղաղութիւն.—Խամրաղ ռէֆօրմներ.—Նոր դրօշակներ.—Հին դրօշակներ։

Երզրում, 18 յուլիսի

Քիւրդական շարժումը վիժեց։

Նա՝ հետզհետէ կորցնելով իր քաղաքական գոյնը՝ այլասերվեց ու դարձաւ աւազակութիւնների մի խոշոր շարան։ Այդպէս էլ գուշակել էի իմ անցեալ թղթակցութիւններից մէջ։

Կառավարութիւնը շատ նպաստեց այդ պրօցէսին։ Աղուէս օսմանցին հայկական հարցի նժարը թեթևացնելու համար գտաւ նոր հրահրեց քիւրդական հարցը, ու երբ քիւրդերը շատ առաջ գնացին և գործը ստացաւ քաղաքական այնպիսի բնոյթ, որ ցանկալի չէր Թիւրք կառավարութեան համար, կառավարութիւնը իսկոյն փրօնտը փոխեց ու աշխատեց շարժման սլաքները շուռ տալ հայերի վրա. քաջալերելով թալաններն ու սպանութիւնները, այսպիսով քիւրդական հօրդաներին մոռացնել տուեց այն սկզբնական նպատակը, որի համար քիւրդերը գարնան այնքան աղմկեցին։

Բայց քիւրդերի կատարած աւազակութիւններն ու թալանները ստացան այնպիսի խոշոր չափ, որ այս անգամ հայերի աղմուկն ու հառաչը բանեց արար աշխարհ։ Քաղաքական դրութիւնն այնպէս էր դասաւորվել, որ հերթի էր ընկնում հայկական հարցը, իսկ նոյն միջոցին քիւրդերի բռնութիւնների տակ հայերի յուսահատ կացութիւնը կարող էր անակնկալներ ծնել, ինչ որ կը շտապեցնէր կամ Թիւրք կառավարութեան համար բոլորովին աննպաստ կերպով վճռել կը տար հայկական հարցը։

Եւ կառավարութիւնը դարձեալ փոխեց փրօնտը։ Յանկարծ, մոգական գաւազանի ույժով, ամենուրեք լռեցին քիւրդական ոճրագործութիւնները։ Վանն ու Բիթլիսը, որ մշտական հնոցներն են թալանների ու սպանութիւնների, յանկարծ խաղաղվեցին։ Վալիները անձամբ պատժիչ արշաւախմբերի գլուխն անցած՝ գրոհ են տալիս քիւրդական որջերի վրա, կռիւներ են տեղի ունենում, քիւրդական գիւղեր թնդանօթի են բռնվում, բէկերի տներ դեմօնստրատիվ կերպով պատժիչ արշաւախմբերի ձեռքով այրվում են նաւթով, սպանվում են աւազակներ, ձերբակալվում են բազմաթիւ քիւրդ ոճրագործներ, թալանչիներ, նոյնիսկ քաղաքներում բանտարկվում են թիւրք հասարակ չարագործներ։ Միայն նկատելի է, որ կառավարութիւնը քիւրդ մեծ բէկերին ձեռք չէ տալիս, առ այժմ փոքրիկների հետ է հաշիւ մաքրում։

Ամենուրեք մի ինչ-որ խաղաղութիւն է տիրում։

Զարմանալի բան։

Կառավարութիւնը ամեն գնով աշխատում է սիրաշահել, համոզել հայերին, թէ լուրջ մտադրութիւններով սկսած են «ռէֆօրմները»։

Խե՞ղճ թիւրքական «ռէֆօրմներ»։

Քանի-քանի տասնեակ անգամներ սկսվել են ու ապա խամրել, հէնց որ թիւրք կառավարութիւնը անց է կացել մազի կամուրջից։

Ու հէնց այժմ, երբ օսմ. բանակը «քաջաբար, հերոսական ջանքերով» գրաւել է Էդիրնէն, թիւրքերի քիթը էլի ցցվել է վեր, ու ռէֆօրմների մասին խօսք բացվելիս՝ կէս սպառնական տոնով յորդորում են հայերին հանգիստ մնալ և շատ էլ պահանջ չը տանել։

Թիւրքերը առհասարակ ոգևորված են իրանց «յաղթանակով» ու արդէն խօսում են Սելանիկի վերագրաւման մասին։

Սահմանադրութեան 5-րդ տարեդարձի տօնը, շնորհիւ Էդիրնէն գրաւելու լուրին, թիւրքերի համար անցաւ ուրախ։ Չորրորդ զօրաբանակի միւշիր քիւրդ Օսման-փաշան ներկայ էր Երզրումում։ Համդիսաւոր զօրանցքի ժամանակ խօսք ուղղեց բանակին և շնորհաւորեց օսմանեան զէնքի աջողութեան առաջին փորձը։

Ջը նայած որ սահմանադրութեան տօնն էր, բայց բոլոր վայրերում էլ խօսված ճառերի, ուղերձների բովանդակութիւնը կրօնական, շովինիստական ու համիսլամական էր։ Ոչ մի բառ սահմանադրութեան մասին։

Հասարակական և մասնաւոր շէնքերը, թիւրքական պետական ուսումնարանները, ոստիկանատները և այլն զարդարվել էին «Թագաւորը շատ ապրի» վերտառութիւնը կրող կարմիր ու կանաչ խոշոր դրօշակներով ու լապտերներով, ցուցադրվել էին Ղուրանից առնված նախադասութիւններ, շէյխերի, մօլլաների պատկերներ և կրօնական դրօշակներ։

Միայն հայերից ումանք միամտութեամբ թէ դիտմամբ համարձակել էին պարզել անցեալ տարիներից մնացած ճմռթկված, կեղտոտ ու հնացած դրօշակներ, մակագրված «Ազատութիւն, հաւասարութիւն, եղբայրութիւն, արդարութիւն»։

Քուրմ

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԽԱԲՐԻԿՆԵՐ

Ջէհան, 5/18 յուլիս

Նահանգային նոր ժողովներուն գումարման շրջանին մէջ կապրինք։ Թէ այս կարկտանն ալ որքան բան մը պիտի արժէ, տակա հասկնալու համար սպասելու պէտք չկայ։ Որպէս թէ բոլոր այլացեղ տարրերուն գոհացում տալու մտօք սահմանադրուած այդ «բարենորոգման» (այլեւ չակերտաւոր) օրէնքը կը գործադրուի այն մինթեխիբի - սանիներու ձեռամբ, զորս իթթիհադը անցեալ տարի այնքան բռնաւ թեամբ և ապօրինաբար ընտրել տուաւ, անոնց ձեռքով Ջախջախիչ մեծամասնութիւն մը ունենալու համար մեբուսական ժողովին մէջ։

Արդ, համազգային բողոքի և դժգոհութեանց տեղի տալով և ադաղակող միակողմանիութեան նպատակաւոր ընտրուած այդ ընտրելիներու ձեռամբ է որ կազմուած է և կը կազմուի նահանգային նոր ժողովներուն էութիւնը, և... ասոնք պիտի ապահովեն Թիւրքիոյ այլասայլ ժողովրդոց իրաւունքները։

Տիեզերական օրէնքներուն և մաթեմաթիքական անփոփոխ կանոնաց հակառակ՝ միայն Թիւրքիոյ մէջն է որ հնարաւոր է «էյրի ջէդվէլդէն դօղրու չըզգը չըկարթմազ» (ծուռ քանոնէն ուղիղ գիծ հանել)։

Անա թէ ինչու ամենուստ բողոքի ձայներ ելած են և պատրիարքարանն ալ գրեթէ անտարբեր և ձեռնպահ մնաց խնդրոյն մէջ։ Հայաստանի կողմերը այդ ժողովոց դէմ տեսակ մը գործադուլ հրատարակուած է, միայն Կիլիկիոյ մէջ, որպէս զի «լցցի բանն», թէ մեր մէջ ազգային համերաշխութիւն չկայ, կարգ մը քանի մը ղրուշ թօշակ առնելու սիրով վաճառուած անձինք, նոյնիսկ եկեղեցականք (ինչպէս Զէյթունի բարի-ծաղիկ կաթող. փոխանորդ Գարանֆիլեան վարդապետը), առ ոտն կոխելով ընդհանուրի շահը, կը շարունակեն իրենց անդամակցութիւնը, որ մեր այս խաբար երկրին սփոփարար բալասանը պիտի կազմէ։

Երանի՜ անոնց, որոնք, հեռու իրականութենէ, լոկ երազել գիտեն և երազ կեանքով մը կապրին։

Ա՜խ, այս մեր երկիրը։ Անոր դարդը, ցաւերը և անկումը շատ մեծ է և անդարմանելի։ Անոր դարդին պէս դարդ չկայ...։ Հրեշտակներ իջնեն ի՛նչ պիտի ընեն, որ սա ոճրագործ կարկտաններ իրենք պիտի ընեն եղեր։

Դիտող

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

ՌՈԴՈՍՏՕՅԻ ԴԷՊՔԸ

Թիւրքիոյ մէջ ինչպէս կը գրուի պատմութիւնը

Կ. Պոլիս, 11 յուլիս

Ռոդոսթոյի դէպքին յաջորդող օրերուն իսկ կառավարութիւնը անսովոր խստութիւններ ձեռք առաւ հայոց դէմ, Ռոդոսթոյի դէպքին ալ պատասխանատուութիւնը հայոց վրայ բեռցնելու համար, ինչպէս երբեմն՝ 1909-ին ըրած էր Ադանայի ահաւոր եղեռնին առթիւ, չամչնալով կախաղան հանելու հայազգի այդ եղեռնին իբր պատասխանատու նաև մէկէ աւելի հայեր։

Թիւրք կառավարութենէն ներշնչուած մամուլին՝ «Թանինի» և մանաւանդ «Թասվիրը Էֆքեարի» հրատարակութիւնները Ռոդոսթոյի հայոց բուլղարական տիրապետութեան ատեն գործած արարքներու մասին, պարզապէս պրօվօկասիոններ էին, և տեսակ մը արդարացումը խուժանին, որ կառավարութիւնը իսկ կը ներկայացնէ բովանդակ Թիւրքիոյ մէջ։

Այդ տողերը կարդալով մարդ, եթէ չգիտնայ և չճանչնայ թիւրքերու մտայնութիւնը, կրնայ հաւատալ բարեմտութեամբ, թէ հայերը իրենց արարքներով ու գործերով պարզապէս պատասխանատու են այդ ջարդին և տեղի տուած են անոր։

Մինչդեռ իրողութիւնը ճիշդ հակառակն է, ինչպէս կը հաստատուի պաշտօնական աղբիւրներէ։

Ռոդոսթօ միակ տեղն է, ուր հայերը հակաթիւրք ոգի չեն ցոյց տուած, այլ ընդհակառակը բազմաթիւ թիւրքեր պատսպարած են իրենց տուներուն մէջ, պատասխանատուութեան տակ իյնալով և իրենց անձն իսկ վտանգի ենթարկելով, ազատած են թիւրք ընտանիքներ և թիւրք գրացիներու գոյքերն ու ապրանքները։

Հայերը գիտէին արդէն, թէ ուշ կամ կանուխ իրենց քաղաքը, շնորհիւ այն հանգամանքին, որ Մարմարայի վրայ կը գտնուէր, պիտի վերադարձուէր Թիւրքաց կողմէ, ուստի շատ զգուշաւորութեամբ վարուած, շատ վերապահութեամբ շարժած և շատ խոհեմութեամբ ապրած էին գրաւման օրերէն առաջին։

Սակայն ասոնք ամէնը անբաւական եղան, և թիւրք խուժանը, դարձեալ իր բուլղարներէ կրած նախատինքն ու հասարակ բոլոր քրիստոնեաներէն լուծելու ձեռնարկն ըրաւ և կատարեց ջարդը, որուն գոյութիւնն իսկ ուրացաւ կառավարութիւնը, որուն յանցանքութիւնը ուրանալու մասին կերևայ թէ անհասկնալի է և անօրինակ։

Մինչև հիմա կառավարութեան հեքեաթները կարդալով Մշոյ, Սղերդի, Վանի և այլ շրջանակներու մէջ գործուած ոճիրներու մասին կը լսէինք մտածել, թէ կառավարութիւնը կօգտուի անոնց հեռաւորութենէն և անմիջական քննութեան ենթակայ չըլլալէն։

Հիմա տեսնուեցաւ, որ այդ դրութիւնը կառավարական ամբողջ սիստեմ մըն է, ամբողջ հոգեբանութիւնն է, և անիկա միայն հեռաւոր Հայաստանի համար չէ, այլ նաև մայրաքաղաքէն հազիւ 3 ժամ հեռու գտնուող վայրի մը մէջ կատարուած դէպքի մը համար կուզէ կիրարկել, նախ անգիտութիւն կեղծելով և ապա դէպքը խեղաթիւրելով յօրինուածոյ պատմութիւններով և հակառակ իրողութիւններով։

Հայ մամուլին յարուցած աղմուկը և խիզախ հրատարակութիւնները—նոյն իսկ չափազանցութիւններով—առաջ բերին ցնցող տրամադրութիւններ, և կառավարութիւնը, խեղդելու համար այդ աղմուկը, երկու միջոցներու դիմեց։

Նախ՝ հայ մամուլին դրաւ խիստ արգելք՝ Ռոդոսթոյի դէպքին վրայ չգրելու համար, իսկ արգիլեց թիւրք մամուլը հակահայ հրատարակութիւններ ընել, և պաշտօնական շրջաններէն ներշնչուած տողեր երևցան յուլիս 9-ի առաւօտուն թիւրք թերթերուն մէջ, որոնցմով հայերը կողոպտէին ու կը խնկարկուէին։

Հակառակ անոր, որ տակաւին օր մը առաջ հայոց աննպաստ ու թշնամական ոգւով տողեր հրատարակած էին, այսօր «Թանին» կը հրատարակէ սա կէս յետս կոչումը.

«Ներքին գործոց մինիստր Թալէաթ բէյ երէկ իրիկուն Թորփիլանաւով մը մեկնեցաւ Ռոդոսթօ և հաւանական է որ այսօր վերադառնայ։ Իր այս մեկնումը ոևէ նոր դէպքի հետ կապ չունի, ընդհակառակն ներքին գործոց մինիստրն այնտեղ գտնուած ամեն կարգի ժողովրդեան յորդորներ ու խրատներ տալ կուզէ։ Ռոդոսթոյի բուլղարներուն կողմէ գրաւուած պահուն, իսլամները սարսափելի հարստահարութիւններու և անարգանքներու ենթարկուեցան, իրենց գոյքերը յափշտակուեցան, պատիւնին առնակոխ եղաւ, այրերն սպաննուեցան, հետևաբար ասոնք մեծ յուզման մէջ ըլլալով, անոնք որ գործուած չարիքներու միջոց եղած էին, անոնք մեծ երկիւղի մէջ կը գտնուէին։ Թալէաթ-բէյ իսլամ ժողովրդեան յուզումն հանդարտեցնելու և միւսներուն վախը փարատելու պիտի աշխատի, և եթէ յորդորներն ոևէ օգուտ չունենան, օրէնքը խստիւ պիտի գործադրուի։

«Մեր հայ հայրենակիցները օսմ. երկրին ամեն կողմը օսմանցիութեան զգացումները լիովին ցոյց տուած, մանաւանդ օսմ. բանակին մէջ, հայրենիքի պաշտպանութեան համար իրենց պարտականութիւնն արժանաւորապէս գործադրած ըլլալով, արդէ կառավարութիւնն անոնց նկատմամբ եղբայրական և ընկերական պարտականութիւնները գործադրել պարտք կը համարի։ Ցաւալի է, որ Ռոդոսթոյի հայ ժողովրդեան մէկ մասը, իր օսմանցիութեան պարտականութիւնը մոռնալով, բուլղարներու հետ միասին գործած է։ Սակայն օսմանցիութիւնը ասոր համար չի կրնար պատասխանատու բռնել ամբողջ հայութիւնը։ Ասկէ զատ, եթէ Ռոդոսթոյի իսլամները մոռացութեան քօղ քաշեն իրենց ենթարկուած զրկանաց և բռնութեան վրայ, վեհանձնութեան օրինակ մը ցոյց տուած կըլլան, Ռոդոսթոյի հայերէն աւելի ընդհանուր հայութեան նկատմամբ, և այս կերպով օգնած կըլլան այլ և այլ տարրերու մէջ եղբայրութեան վերահաստատման։ Զինուորական վճռական միջոցներ ձեռք առնուած են, որպէսզի ժողովուրդն ինքն իր գլխուն չշարժի, և պիտի աշխատուի բռնել այն խռովութիւնները, որոնք տակաւին չեն բացուած։ Կը մաղթենք, որ Թալէաթ-բէյ կատարելապէս յաջողի վերահաստատել երկու տարրերու միջև բարւոք յարաբերութեան կապերը, և կը փափագինք, որ բուլղարական գրաւման ատեն տեղի ունեցած հարստահարական դէպքերն երկու տարրերու համար խաղի նման անցնին երթան։

«Ռոդոսթոյի մեր իսլամ կրօնակիցներուն կը յանձնարարենք, որ «եղածը եղած է» ըսելով՝ մոռնան ամեն բան»։

Ռոդոսթոյի հայոց ընդհանրութիւնը «Թանին» խղճմտութիւնը կունենայ մէկ մասին վերածելու, անշուշտ քանի մը օրէն այդ «մէկ մասն» ալ իր կարգին արդարացնելու։

Իսկ «Թասվիրը Էֆքեար»՝ աւելի շողէն, այլ սակայն աւելի հետևողական, իր թքածը լզելու փորձ չի կատարեր, այլ բոլորովին տարբեր տեսակէտով մը հայոց ի նպաստ հրատարակութիւններ կընէ, հրատարակելով սա նշանակելի հատուածը՝ «Օսմ. բանակը և հայերը» վերնագրի տակ։

«Օսմ. բանակը, առնուած տեղեկութեանց նայելով, ուր որ կը մանէ՝ շատ սիրալիր ընդունելութեան մը կարժանանայ և մեծ ուրախութեամբ ու խանդավառութեամբ կը դիմաւորուի։ Օսմ. բանակը ցարդ ուր որ մտաւ, նոյն տեղերու օսմ. բոլոր տարրերուն կողմէ ամեն տեսակ դիւրութիւն և աջակցութիւն վայելեց։ Ամենէն աւելի իսլամները և—հայ գտնուած տեղերը—հայերը չեն գիտեր թէ ի՛նչ կերպով դիմաւորեն օսմ. բանակը և ի՛նչպէս պատուաւորեն զօրքերը։ Այս առթիւ մեծ ուրախութեամբ կը մրցին իրարու հետ։ Հայրենասիրական ու եղբայրսիրական այս ցոյցերը փառաւոր պարագայ մը կը կազմեն։ Մեզ համար հայրենասիրական գեղեցիկ պարտականութիւն մըն է ըսել, թէ հայերը բանակին նկատմամբ հայրենասիրական արտայայտութիւններ ընելու մասին բնաւ ետ չեն մնար իրենց իսլամ հայրենակիցներէն։ Արդէն մենք մեր հայ հայրենակիցներէն այս տեսակ հայրենասիրական ցոյցերէ տարբեր բան մը չէինք սպասեր։ Երբ նկատի առնուի, թէ հայերը դարերէ ի վեր պահած են հայրենիքին ամենէն հաւատարիմ զաւակները ըլլալուն արժանիքը և թէ ոչ-իսլամ տարրերուն մէջ իսլամներուն հետ ամենէն աւելի եղբայրաբար ապրած մեծարժէք տարր մըն են, այն ատեն կը հաւատացուի, թէ այս արտայայտութիւնները բնական վիճակ մը կը կազմեն և թէ մեր ակնկալութիւնը շատ արդարացի է»։

Այս հրատարակութեանց շարժառիթը միայն հայոց աղմուկը, պատրիարքարանի դիմումները և հայկական շրջանակներու մէջ տեսնուած յուզումը չեն, այլ անշուշտ կայ աւելի զօրաւոր պատճառ մը։

Բուլղարական և յունական խժժութիւններու Եւրոպայի մէջ գտած յուսի արձագանգը և քաղաքակիրթ աշխարհի նողկանքը հանդէպ անոնց կը պարտաւորէր թիւրքերը գէթ այս կերպով Եւրոպայի հանրային կարծիքին հակակրութիւնը չգրաւելու, մանաւանդ այն պահուն, երբ բոլոր Եւրոպայի բացորոշ կամքին և որոշումներուն հակառակ Միդիա-Էնոս սահմանագիծը բռնաբարելով Էդիրնէ և Կըրք-Քիլիսէ կառաջանային։

Ասկէ զատ՝ գիտելի է, որ Ռոդոսթոյի հիւպատոսական մարմինը շատ նշանաւոր դեր մը կատարած է, մանրամասնօրէն տեղեկագրելով իրողութիւնը։ Մասնաւորապէս Անգլիոյ հիւպատոսը շատ բուռն ջանքեր ցոյց տուած է։ Շատ հաւանական է, որ եւրոպական դեսպանները «բարեկամական խորհուրդներ» տուած ըլլան Բ. Դրան, որ անոնցմէ ազդուելով, մանաւանդ հայկական

խնդրոյն արծարծուած պահուն, նոր անվստահութիւն մը առաջ չբերելու համար, այս արտասովոր միջոցներու դիմած է։

Հայ մամուլին դէմ ձեռք առնուած ճնշողական միջոցներուն առաջին զոհն եղաւ «Ժամանակ», որ ստիպուեցաւ իր երեքշաբթի օրուան (9 յուլիս) թիւը հրատարակել երեք դատարկ սիւնակներով, որոնք գրաքննութենէն ջնջուած էին։

Երկրորդ զոհը եղաւ «Ազատամարտ», որ խափանուեցաւ, յայտնի կերպով մաքառած ըլլալով կառավարութեան դէմ և գրաքննութեան ջնջած մասերը հրատարակած ըլլալով։

Երրորդ զոհը պիտի ըլլար «Բիւզանդիոն», որ հազիւ կրցաւ ճողոպրիլ, անշուշտ շնորհիւ իր խմբագրին գրելու ճարտարութեան և ոճին, որ կըսէ ամեն բան՝ առանց օձիքը ձեռք տալու։ «Բիւզանդիոն», հակառակ անոր որ խափանուած էր երէկ, այսօր վերստին հրատարակուեցաւ իբր թէ սխալման կամ թիւրիմացութեան մը զոհ գացած ըլլալով։

Հայ մամուլին դէմ ձեռք առնուած այս անսովոր խստութիւնը ցոյց կուտայ, թէ կառավարութիւնը շատ լաւ տրամադրութիւններ չունի հայոց նկատմամբ, որոնց յարուցած աղմուկը կը մեկնէ չարամտութիւն և թշնամութիւն և կուզէ խեղդել ու խափանել։

Պաշտօնական շրջանակներու մէջ ընդհակառակ կը կեղծեն իրենց զգացումները, և այսօր Պոլսոյէն եկած տեղեկութիւններէ կը հասկցուի, որ Թալէաթ-բէյ հոն գացած է ողոքիչ բառերով կացութիւնը փրկելու և իբր թէ հանդարտեցնելու համար տեղւոյն ժողովուրդը և համերաշխութիւն հաստատելու։

Շառայլ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿՈՏՈՐԱԾԸ ՌՈԴՈՍԹՈՅՈՒՄ *)

(Կ. Պոլսի հայոց պատր. փոխանորդի պաշտօնական տեղեկութիւնները)

IV

Ռոդոսթո, 4 յուլիս

Հակառակ ապահովութեան մասին երէկի ցոյց տրուած լաւատեսութեան, որ հիմնուած էր քանի մը հիւպատոսներու հաւաստումներուն վրայ, այսօր երեք կարևոր դէպքեր պատահեցան։

Քաղաքէս 20 րոպէ հեռաւորութեամբ՝ Աղաչէշմէսիի մօտերը՝ օր ցերեկով, ոստիկաններու աչքին տակ՝ մահացու կերպով վիրաւորեցին Ալիքսան Քիւրտեան անուն երիտասարդը և կիսամեռ վիճակի մէջ բերին գեղարան։ Այս միջոցին, կառավարչին քով կը գտնուէին պատրիարքարանի պատուիրակները, որոնք բուռն կերպով բողոքեցին պաշտօնեաներու անտարբերութեան վրայ։ Իրիկուան դէմ լսեցինք, թէ հրացան արձակող թիւրքը ձերբակալուած է։

Սագըր-դէրէի մէջ, քաղաքէս կէս ժամ հեռաւորութեամբ, յոյն մը ծիրանիի վրայ ելած ծիրան կը քաղէ եղեր։ Սեւկայ թիւրք մը հրացանը կուղղէ պարտիզպանին և թռչունի պէս կը զարնէ զայն։

Շուկային մէջ հայը վիրաւորուելէն ետք, միւթէսարըֆը պատրիարքարանի պատուիրակներու տրամադրութեան տակ դրաւ 3 ոստիկան զինուորներ։ Սակայն անոնք բուռն կերպով բողոքեցին եղած այս կարգադրութեան դէմ, աւելցնելով թէ՝ «Երկրին մէջ ապահովութիւն չկայ ուրեմն, ժողովուրդը արդէն սարսափած է, երբ տեսնէ թէ պատուիրակները և առաջնորդարանը ոստիկաններով կը պահպանուին, խուճապի պիտի մատնուի. հետևաբար ոստիկանները պէտք է նախ ժողովուրդը պահպանեն»։ Եւ ոստիկանները ճամբուեցան առաջնորդարանէն։

Հիւպատոսները այսօր համախումբ ազդու դիմում մը կատարեցին կառավարչին մօտ։ Այսօր՝ երբ պատուիրակութիւնը տիրող անապահովութեան և կատարուած սպանութեանց մասին կը խօսէր ոստիկան զինուորներու հրամանատարին հետ, վերջինս յայտարարեց.

— Բուլգարները և յոյները այսքան իսլամներ սպաննեցին, ի զուր բողոքեցինք քաղաքակիրթ աշխարհին, մեզ լսող չեղաւ։

— Մենք,— պատասխանեց պատրիարքական փոխանորդը,— օսմանցի քաղաքացիներ ենք, այլ ոչ թէ թշնամի յոյն կամ բուլգար։

Շրջականներու դիակները քաղաք փոխադրելու համար երէկ կարգադրութիւններ ըրաւ պատուիրակութիւնը. հինգ ոստիկան-զինուորներ, առաջնորդարանի կողմէ քանի մը կառք և զոհերու պարագաներէն քանի մը ներկայացուցիչներ միասին պիտի մեկնէին դաշտ խուզարկութեան համար։ Սակայն քաղաքէն 20—30 վայրկեան հեռաւորութեան վրայ պատահած դէպքերը՝ քաղքին հայերը կրկին սարսափի մատնեցին և մէկը չհամարձակեցաւ տեղէն շարժելու։ Դիակները հոտած, յօշոտուած և անճանաչելի վիճակի մը վերածուած են հիմա, այնպէս որ այլևս հնարաւորութիւն չկայ զանոնք գերեզմաննոց փոխադրելու։

Միւթէսարըֆին հետ խորհրդակցութեամբ եղած կարգադրութեան մը համաձայն, այսօր դաշտ պիտի մեկնին առաջնորդարանի կողմէն քահանայ մը, քաղաքական ժողովին մէկ անդամը և 5—6 ազգայիններ, ընկերակցութեամբ քաղաքիս ժանդարմայի հրամանատարին, քօմիսէրին, բժիշկին և 5—6 ոստիկան-զինուորներու, և զոհերը պիտի թաղեն հոն, ուր որ գտնեն, կրօնական արարողութիւն կատարելով։

*) Տես «Մշակ» № 156.

Հայերուն խանութները տակաւին փակ կը մնան։ Կառավարիչը կը պնդէ, որ բանան, իսկ հայերը չեն համարձակիր բանալու, քանի որ այսօր իսկ կառավարչատունէն քանի մը րոպէ անդին մարդ մը մահացու կերպով վիրաւորուեցաւ։

Կառավարիչը քաղաքիս քրիստոնեայ և հրեայ ազգաբնակչութեան ազդարարութիւն մը ուղղեց, պահանջելով որ 1—2 օրուան ընթացքին ամեն անոնք, որ բուլգարական գրաւման միջոցին կառավարութեան պատկանող զէնք կամ գոյք ունին իրենց տան մէջ, պէտք է անմիջապէս յանձնեն այդ առթիւ կազմուած մասնախումբին, հակառակ պարագային սպառնալով օրէնքին ամենախիստ տրամադրութիւնը գործադրել անսաստողին նկատմամբ։

Հայերէն ոչ ոք կողոպուտի չէ մասնակցած. եթէ տուները խուզարկելու սկսին, հիմակուընէ կարելի չէ գուշակել, թէ ինչեր կրնան պատահիլ։ Իսլամ տարրը հայերու հանդէպ անողոք ոխակալութեամբ և յասումով լեցուած է, հայերուն կը վերագրուին այնպիսի արարքներ, որոնցմէ բնաւ տեղեկութիւն չունին և իրենք չեն պատասխանատու։ Այսօր պատուիրակութիւնը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ միւթէսարըֆին հետ և ջանաց զայն համոզելու, որ հաճէր հայերն ալ լսելու։ Անոնք, մէկ է և մեքենայութեանց ու թելադրութեանց զոհ կերթայ։ Բուլգարներու մուտք գործած և 7—8 ամսուան գրաւման միջոցին՝ հայերու կողմէ իսլամներուն մատուցուած ծառայութիւնները թուող թակրիր մը պիտի մատուցուի կառավարչին։

Մալգարա երթալ առայժմ անհնար կը նկատէ պատուիրակութիւնը։ Միւթէսարըֆը յայտնեց, թէ հոն ալ դէպք պատահած է։ Այսօր Մալգարայէն նոր տեղեկութեանց կը սպասենք։

V

Ռոդոսթո, 5 յուլիս

Յոյն մետրոպոլիտարանը եկած անհատական նամակներու համաձայն, Մալգարան կրակներուն մէջ է, և քրիստոնեայ բնակչութիւնը բնաջինջ եղած է։

Պատուիրակութիւնը անմիջապէս դիմեց կառավարիչ փաշային, որ նոր տեղեկութիւն չունենալը յայտնեց, մինչդեռ երկու օր առաջ «Մալգարայի մէջ բաներ մը եղած են» ըսած էր։ Կը կարծուի, որ Մալգարայի մէջ ջարդ ալ եղած է, քանի որ մէկէ աւելի անձեր հաւաստած են թէ՝ տեղւոյն հայոց վարժարանը բոցերու մէջ է։ Ասկէ Մալգարա 7—8 ժամ է, և պատուիրակութիւնը մտադիր է անձամբ երթալ հոն ստուգելու համար իրողութիւնը։

Քաղաքիս մէջ առաջին անգամ ըլլալով դէպք չէ պատահած այսօր։ «Թուրգութ Րէիս» զրահաւորը գալով, հրամանատարը ելաւ ցամաք և կառավարչին հետ բանակցելով՝ ծովային զինուորներ հանեց, որոնք Պոլսէն բերուած ժանդարմաներով խումբ-խումբ սկսած են պահակ շրջիլ։ Այսօր պատուիրակութիւնը թակրիր մը տուաւ կառավարութեան, պահանջելով որ անմիջապէս հրատարակուի բէյաննամէն։ Կառավարիչը խոստացաւ, և միւս կողմէ խնդրեց պատուիրակութենէն՝ որ համոզէ ժողովուրդը խանութները բանալու համար, քանի որ մինչև այսօր դեռ անոնք գոց կը մնան։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Թիւրքերի պատերազմը բալկանեան պետութիւնների հետ ստիպեց օսմանեան կայսրութեան բոլոր ազգութիւններին խորհել իրանց մօտալուտ ապագայի մասին,— ասում է «Гол. Москвы» լրագրի Խօյի թղթակիցը։— Արաբները, քիւրդերը, հայերը, յոյները տեսան, որ օսմանցիները, որոնք իրանց հպատակներին զսպում էին միայն բռնի ոյժով, այժմ կորցրել են այդ բռնի ոյժը և նրանց նուաճողական հմայքը, ցնդվեց ծուխի պէս։

Դեռ ևս ոչ շատ ժամանակ առաջ մարդկային գոյութեան փոքր ի շատէ տանելի պայմաններ ունենալու մասին երազող ազգութիւնները այժմ միայն մտածում են, որ բոլորովին անջատուեն ընկած միապետութիւնից և կազմեն առանձին ինքնուրոյն «իշխանութիւն» կամ «խալիֆայութիւն»։

Հայ պատգամաւորները այցելում էին Եւրոպայի մայրաքաղաքները, չը խնայելով «թիւրքական գազանութիւնները» նկարագրելիս գունաւորել և մի քանի կառավարութիւնների կաբինէտներում ցանկութիւն առաջ բերելով օգնելու կեղեքվածներին. մի ցանկութիւն, որ, տեղին է ասել, ոչ միշտ է անշահասէր։

Մենք, ռուսներս, հայկական հարցի վրա նայում ենք առանձին հայեացքով։ Մեր աչքում հայերը դաշնակցականներ են, որոնք ձգտում են սեփական թագաւորութիւն հիմնելու, և ուստի բնական է, որ կազմակերպված պետութեան մէջ անցանկալի տարր է։

Դաշնակցականների ագրեսիւ գաղափարը շատ բան երևան հանեց, որ հայերը կը կամենային թագցնել, բայց և այնպէս համարձակօրէն կարելի է ասել, որ այդ քաղաքական կազմակերպութիւնը թւում էր մեր կառավարութեան երևակայութեանը աւելի վտանգաւոր, քան թէ իսկապէս էր։

Դաշնակցականներից շատերը միայն տեսականապէս էին հաշւում կուսակցութեան մէջ, առանց հասկանալու նրա վախճանական նպատակները. միւսները էլ ոչ միշտ էին վայելում հայ ժողովրդի համակրութիւնը, անտրական, գործնական և ուտոպիական ցնորքների քիչ հակում ունեցող մի ժողովրդի։

Ի հարկէ, մենք չենք կարող համակրութեամբ վերաբերվել «հայկական թագաւորութիւններին» և նոյնիսկ հայկական աւտոնօմիաներին (ախր իսկապէս Հայաստանում հայերը ամենևին էլ գերակշռող ազգագրական տարր չեն ներկայացնում), բայց Հայաստանում բարենորոգումներ մտցնելու գործում, որոնք կիրագործվեն շատ մօտիկ ապագայում, մենք չենք կարող մասնակցութիւն չունենալ։ Առաւել ևս, մեր դերը Թիւրքիայի այդ մասում բարենորոգումներ մտցնելու հարցում պէտք է լինի գերիշխող։

Ներկայումս հայերը Ֆրանսիայի, Գերմանիայի և նոյնիսկ հեռաւոր Ամերիկայի հովանաւորութիւնը վայելելու խոստումն են առել. տարօրինակ կը լինէր, եթէ մենք լոկ վկաներ հանդիսանայինք այն փոփոխութիւնների, որոնք նկատի են առնված մտցնելու Թիւրքիայի հայկական վիլայէթներում։ Հայկական հարցում ոչ միայն մենք պէտք է ամենագործնական մասնակցութիւն ունենանք, այլև նոյնիսկ ձեռներէցութիւնն ինքնին լուծելու այդ հարցը պէտք է բղխէ մեզանից։

Հօ չի կարելի հաշւել այն բանի հետ, որ Հիւսիս-արևելեան Թիւրքիայում անօրինութիւններ անի գերմանական ժանդարմերիան։

Գուցէ նա երկրին օգուտ կը բերի, սակայն նա «կարգեր» կը մտցնի մեր կովկասեան սահմանին կից, մի շրջանում, որը մեծագոյն գաղտնիք պիտի կազմէ մեզ հետ դրացի կառավարութիւնների համար։

Թիւրքական ժանդարմերիայի գերմանացի օֆիցէրները միայն իրանց անմիջական ժանդարմերիական գործով չեն զբաղվի։ Նրանց վրա ի հարկէ կը դրվեն ուրիշ պարտականութիւններ ևս. Կովկասի հետազօտութիւնը ռազմական տեսակէտից և այլն։ Այն ժամանակ զինուորական գաղտնիքները, որոնք վրիպում էին թիւրքերի աչքից, կարող են չը վրիպել գերմանական օֆիցէրների աչքից յատկապէս այդ նպատակով ընտրված։

Գերմանացիները, ըստ երևոյթին, լրջօրէն վճռել են դեր խաղալ Հայաստանում։ Սա այժմ նրանց գործունէութիւնը ուղղված է գերմանական-հայկական դպրոցներ հիմնելում բարեգործական դրօշակի տակ։ Այդպիսի դպրոցներից մէկը Պարսկաստանումն է, թիւրքական սահմանագլխի մօտ, Խօյ քաղաքում։ Ես առիթ ունեցայ այցելել այդ դպրոցը և ակամայից յարգանք տածել դէպի գերմանացիների համառութիւնը այսչափ դժուարին հանգամանքներում վարել դպրոցական գործը։ Երբ դիտում ես գերմանական դպրոցի երկյարկանի շէնքը, երբ կարդում ես օրինակելի «դասագրքերը հայերէն լեզուի՝ գերմանացիների համար» և ականջ ես դնում «գերմանացիների ցանկութեան վերաբերեալ լուրերը» հայկական հարցը լուծելու մասին, ակամայից գալիս ես այն մտքին, որ այդ բոլոր աշխատանքը անշահասէր չէ։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ԲԵՄԻ ՎՐԱ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
20, 21 և 22 յուլիսի

Լօնդօն.— Դեսպանախորհրդի նիստը, Րէյտերի տեղեկութեամբ, տեւել է մօտ երկու ժամ։ Դեսպանները կարծում են թէ առաջիկայ նիստում, հինգշաբթի օր, կը վերջացնեն բոլոր գործերը։ Այսօր դեսպանները հարկադրված էին նորից վերադառնալ Ալբանիայի ժանդարմերիայի խնդրին, որովհետև Շվէդիան հրաժարվել է իր օֆիցէրները ուղարկել, պատճառաբանելով որ իր օֆիցէրներից շատերը արդէն զբաղված են Պարսկաստանում և որ Ալբանիայի համար, երևի, կը պահանջվեն մեծ թւով օֆիցէրներ։ Դեսպանախորհուրդը որոշեց առաջարկել մեծ պետութիւններին խնդրելու Նիդերլանդիայից, որպէս զի վերջինս իր օֆիցէրներին ուղարկի։ Վերջում քննութեան առնվեցին Եպիրոսի սահմանների և Եգէյեան կղզիների հարցերը։

—

Սօֆիա.— Ազգային ժողովը առաջին իսկ ընթերցմամբ ընդունեց 50 միլիոն ֆրանկի նոր կրեդիտ պատերազմական պէտքերի համար։ Ռադոսլավովը յայտնեց, որ Բուխարեստի կօնֆերէնցիան ճանապարհ բաց արեց խաղաղութեան համար և յոյս յայտնեց, որ նա աջող հետևանքներ կունենայ։

—

Բուխարեստ.— Սերբիական և յունական պատգամաւորները իրանց պայմանները յանձնեցին բոլգարներին։ Յունաստանը պահանջում է սահմանագիծ ճանաչել Մակրից հարաւ և Ստրումա գետերով մինչև Գեվգելի։ Յունաստանի պահանջած շրջանի մէջ մանում են Սերեսը, Դրաման, Կաւալան, Գիւմիւլջինան և Սանտին։ Բացի դրանից Յունաստանը պահանջում է վճարել պատերազմական ծախքերը և ինքնավար իրաւունքներ վերապահել յունական դպրոցներին Թրակիայում։ Սերբերը պահանջում են մինչև Ստրումա ընկած տարածութիւնը։ Բոլգարները այդ պահանջները համարում են չափազանց և մտադիր են պատասխան տալ յուլիսի 20-ին։ Պաշիչը խորհրդակցեց Տօնչեվի հետ։

Թագաւորը ընդունեց Սպայայկօվիչին և Փիչեվին։

—

Բուխարեստ.— Յուլիսի 20-ի առաւօտեան ռումինական և բոլգարական զինուորական էքսպերտները խորհրդակցութիւն ունեցան սահմանների հարցի մասին։ Վերջնական հետևանքի դեռ չեն յանգել։ Երեկոյեան նոր խորհրդակցութիւն է նշանակված։ Բոլգարական պատգամաւորները յոյն և սերբ պատգամաւորների հետ միասին քննում էին բոլգարական հակաառաջարկները։

—

Բուխարեստ.— Բոլգարական պատգամաւորները չորրորդ նիստում ներկայացրին հետևեալ հակաառաջարկը. Սերբիայի հետ սահմանագիծը կանցնի Րադովիշից Վարդարի ձախ ափով, ըստ որում Կրատովօն, Կօչանը, Իշտիբը, Ստռումիցան մնում են բոլգարների ձեռքում, նոյնպէս և Գեվգելին, որտեղից սահմանը կը գնայ դէպի ծովը։ Բոլգարիան պահանջում է Կավալան, Պորտալագօսը, նոյնպէս և Եգէյեան ամբողջ ծովափը, հրաժարվում է պատերազմական ծախքերը վճարել, բայց իրաւունք է վերապահում սերբերին և յոյներին ազատօրէն դաւանել իրանց կրօնը և ուսումը ստանալ մնացվող շրջաններում։

Պատգամաւորները առաւօտեան այցելեցին ռուսաց, յունաց և իտալական դեսպաններին։

—

Վիեննա.— Լրագիրները Սերբիայի և Յունաստանի պահանջները համարում են անընդունելի Բոլգարիայի համար։ Մանաւանդ դատապարտելի են համարում Յունաստանի պահանջը Կաւալայի վերաբերմամբ։

—

Կ. Պոլիս.— Նեղուցները երթևեկութեան համար ազատ են։

—

Աթէնք.— Պոլսից այստեղ եկան Րէշիդ-բէյը և Նէջիպ-բէյը, որոնք Աթէնքում գտնվող Գալիբէկ-Մալբէյի հետ միասին լիազօրութիւն ունեն ստորագրելու Յունաստանի և Թիւրքիայի միջև դիպլոմատիական յարաբերութիւնները վերականգնելու դաշնագիրը։

—

Բուխարեստ.— Բոլգարական և ռումինական պատգամաւորների խորհրդակցութեան մէջ Մայորեսկուի նախագահութեամբ համաձայնութիւն է կայացել Ռումինիայի կողմից յուլիսի 8-ին ներկայացրած նօտայի մէջ ձևակերպված պահանջների բոլոր կէտերի վերաբերմամբ։ Բոլգարիան պարտաւորվել է քանդել Ռուշչուկի և Շումլայի ամրութիւնները։ Ռումինական դպրոցների և եկեղեցիների հարցը վճռված է Պետերբուրգի կօնֆերէնցիայի ձևակերպութեան համաձայն։

—

Սօֆիա.— Բոլգար. Գործ. հաղորդում է. «Սալոնիկից եկողները ասում են, որ բոլգար տղամարդ ազգաբնակութիւնը կամ բանտարկված է, կամ արտաքսված։ Բոլգարական գիւղերի բնակիչների մեծ մասը այդ շրջանի բանտարկված է Սալոնիկում, որտեղ ոմանք սպանված են։ Ներքին Մակեդօնիայի բոլգար ազգաբնակութեանը հարկադրում են հրաժարվել էկզարխութիւնից և ենթարկվել տիեզերական պատրիարքին։ Հալածում են բոլգար հոգևորականներին»։

Մակեդօնական պատգամաւորութիւնը 150,000 փախստականների անունից դիմեց խաղաղարար կօնֆերէնցիայի նախագահ Մայորեսկուին, մեծ պետութիւնների Բուխարեստի դեսպաններին և Գրէյին հեռագրով, մատնանիշ անելով բոլգարների երկարատև պայքարն ու տառապանքները Մակեդօնիայում իրանց ազգութիւնը պաշտպանելու և քաղաքական ազատութիւն ձեռք բերելու նպատակով։ Պատգամաւորութիւնը գանգատվում է, որ չը նայելով իրանց բոլոր կրած զրկանքներին, մակեդօնացիները մնում են դարձեալ օտարերկրացիների իշխանութեան ներքոյ, որը էլ աւելի է տաժանելի, քան թիւրքերինը։ Այնու ամենայնիւ բոլգարները չեն համաձայնի բռնի սերբացման կամ հելլէնացմանը։ Յանուն խաղաղութեան Բալկաններում և յանուն արդարութեան պատգամաւորութիւնը խնդրում է պետութիւններին երաշխաւորել մակեդօնացիներին ազգային և քաղաքական զարգացման համար նօրմալ պայմաններ, ստեղծել ինքնավար Մակեդօնիա, որի համար կռիւ են մղել ու կռիւ էլ պիտի մղեն այսուհետ ևս։ Նոյնատեսակ մի դիմում էլ յանձնված է Սօֆիայում պետութիւնների ներկայացուցիչներին։

—

Բուխարեստ.— Յուլիսի 21-ի խորհրդակցութեան միջոցին յունական պատգամաւորները մի քանի զիջումներ արին, նշանակելով սահմանի սկիզբը Բուրուլիէլ ծոցից։ Լագոս նաւահանգիստը անցնում է բոլգարներին։ Կավալին յոյները զիջել չեն կարող։ Սերբերի և բոլգարների միջև հաշտութեան անդիմադրելի արգելքներ չեն նախատեսվում։

—

Սօֆիա.— Բոլգարական գործակալութիւնը հաղորդում է տեղեկութիւններ այն թալանների, բռնութիւնների մասին, որ կատարում են յոյները Պեխչեվի շրջանում։ Զօրաբանակի հրամանատարի զեկուցման համաձայն, յոյները Պեխչեվում խաչել են բոլգարական քահանային և կողոպտել մի շարք եկեղեցիներ։

—

Բուխարեստ.— Նախագահ Մայորեսկուի առաջարկութեամբ խաղաղարար կօնֆերէնցիան որոշեց զինադադարը 3 օրով երկարացնել։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.
20, 21 և 22 յուլիսի

Պետերբուրգ.— Ժամը 2 և 40 րոպէին Կրասնօյէ Սէլօ ժամանեցին ֆրանսիական զինուորական պատգամաւորութիւնը ֆրանսիական գլխաւոր շտաբի կառավարիչ գեներալ Ժօֆֆրի ղեկավարութեամբ։ Պատուաւոր պահակին Ժօֆֆրը ողջունեց ռուսերէն։ Արքայական վրանում Մեծ Իշխան Նիկօլայ Նիկօլայեվիչը և Մեծ Իշխանուհի Անաստասիա Նիկօլայեվնան ֆրանսիական հիւրերին նախաճաշ առաջարկեցին։ Ժամը 5 և 20 ր. պատգամաւորութիւնը եկաւ Պետերբուրգ, այցելեց զինուորական մինիստրին և գլխաւոր ու գեներալ շտաբի պետերին։ Ֆրանսիական դեսպանատանը, ժամը 8-ին երեկոյեան ճաշկերոյթ տրվեց ի պատիւ պատգամաւորութեան, որին ներկայ էին զինուորական և արտաքին գործերի մինիստրները, շտաբի պետերը և զինուորական բարձրաստիճան անձինք։

—

Պետերբուրգ.— Յուլիսի 22-ին առաւօտեան, ֆրանսիական զինուորական պատգամաւորութիւնը մեկնեց Պետերհօֆ, որտեղ մեծ ապարանքում ներկայացաւ Թագաւոր Կայսրին։ Ֆրանսիական պատգամաւորութիւնը հաւաքվեց պատկերասրահում։ Նորին Մեծութիւնը նախ բարեհաճեց ընդունել գեներալ Ժօֆֆրին և դեսպան Դելկասէին։ Յետոյ Նորին Մեծութիւնը անցաւ պատկերասրահը, ուր սպասում էին ֆրանսիական պատգամաւորութեան 16 անդամները։ Նորին Մեծութիւնը բարեհաճեց մօտենալ նրանց և զրուցել իւրաքանչիւրի հետ առանձին։ Ժամը 11-ին Նորին Մեծութիւնը հեռացաւ իր օթեւանը։

—

Նիկօլայէվ (Խերսօնի նահ.).— «Վերֆ» ընկերութեան գործարանում գործադուլարար բանուորներից մի քանիսը բռնութիւն գործ դրին աշխատող արհեստաւորների վրա։ Քաղաքապետը որոշում կայացրեց, որի համաձայն յանցաւորները պատժվում են 3 ամսվայ կալանաւորութեամբ։

—

Պարիզ.— Գլխաւոր խորհրդի ընտրութիւններին ընտրվել են 80 պահպանողականներ և ազատամիտներ, 74 առաջադիմականներ, 462 արմատական հասարակապետականներ, 21 միացեալ սօցիալիստներ։ 36 վերընտրութիւն պիտի լինի։ Պահպանողականներն և ազատամիտները ստանում են 5 նոր տեղ, կորցնում են 17-ը. առաջադիմականները ստանում են 11 կորցնում 14-ը. հասարակապետական-արմատականները ստանում են 31, կորցնում 17-ը. միացեալ սօցիալիստները ստանում են 5 կորցնում 4-ը։

—

Լիսաբօն.— Նախագահ Դարրիագոն լուրջ հիւանդացաւ։

—

Կալկաթա.— Մահմեդականների յուզմունքի շնորհիւ լուրջ անկարգութիւններ տեղի ունեցան Ցանկուրում։ Ոստիկանութիւնը ստիպված եղաւ կրակել։ Սպանվել են 13 հոգի, վիրաւորվել 30։ Սպանված է մի ոստիկան, վիրաւորված՝ 40-ից աւելի։

—

Թէհրան.— Քաղաքում յայտարարու-

թիւններ են կայացած, որով հրաւիրվում է ազգաբնակութիւնը նոր մէջլիսի համար պատգամաւորներ ընտրել նախորդ մէջլիսի մշակած ընտրողական օրէնքների հիման վրա։ Յայտարարութիւնը յիշեցնում է, որ առաջիկայ մէջլիսի պարտականութիւնն է անմիջապէս հաստատել կառավարութեան մշակած օրէնքները սենատի մասին և վերաքննել հիմնականը։ Չը յիշելով ընտրութիւնների ճշգրիտ օրը, յայտարարութիւնը հաղորդում է, որ ընտրութիւնները տեղի կունենան անջատ մասնների հսկողութեամբ, որոնց գործունէութիւնը կը բացվի օգոստոսի 21-ից, իսկ գաւառներում՝ գաւառական իշխանութեան կողմից Թէհրանից յատուկ հրահանգներ ստանալուց մի ամիս յետոյ։

Պարիզ.—Գլխաւոր խորհուրդների համար ընտրված են պահպանողականներ 180 հոգի, առաջադիմականներ՝ 128, ձախակողմեաններ՝ 213, միացեալ-սօցիալիստներ՝ 41։ Երկնաքուէարկութիւն կը լինի 112։

Միլան.—Յայտարարված է ընդհանուր գործադուլ։ Էլեքտրաքարշի ծառայողները թողին աշխատանքները։ Որովհետև գործադուլարները քարեր էին նետում էլեքտրաքարշի վրա, ուստի առաջ եկան միջադէպեր։

Պրագա.—Պրագայի քաղաքային դուման ևս, Չեխիայի միւս քաղաքային դումաների նման, ընդունեց բողոքի բանաձև Չեխիայի ինքնավարութիւնը վերացնելու դէմ։

Բէյրութ.—Սուլթանի հրամանով վերացված են զինուորական դատարանն ու մամուլի վերաբերեալ օրէնքները։

Լօձ.—123 գործարաններում գործադուլարար բանուորների թիւը հասնում է 39,814 հոգու։ Մնացեալները, թւով 2000-ից աւելի, սկսել են աշխատել ստանալով օրավարձի յաւելումն մանր ձեռնարկութիւններում՝ մինչև 30%, մեծերում՝ 10%։ Դեռ ևս պարզված չէ փակված հինգ խոշոր մանուֆակտուրային ֆիրմաների դրութիւնը։

Կալկաթա.—Մահմեդականները մասսայական միտինգներում իրանց անբաւականութիւնն են յայտնում իշխանութիւնների այն կարգադրութեան առիթով, որի համաձայն մահմեդական մզկիթի մի մասը քանդեցին փողոցը ուղղելու նպատակով։ Մահմեդական մամուլը խիստ յօդուածներ է գետեղում։ Քաղաքում սաստիկ յուզմունք է տիրում։ Մահմեդականները դրօշակներով անցնում են փողոցներով։

Պոտավիլ. (Պենսիլվանիայի նահանգ)։—Ածխահանքերում պայթիւնից սպանվել են 50 հոգի։

ՀԵՌԱԽՕՍ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

20, 21 և 22 յուլիսի

Շանխայ.—Այսօր լուսաբացին երկու յաձնաւեր ռմբակոծութեան ենթարկեցին Վուզունգի ամրութիւնները։ Ծովապետ Լի տեղեկացրեց Շանխայի նաւահանգստի պետին, որ այսօր գիշերը նա նորից է ռմբակոծելու Վուզունգը։ Անցեալ գիշեր հիւսիսային զօրքերը սկսեցին նեղելով դուրս մղել ապստամբներին չինական թաղից։ Թնդանօթաձգութիւնը շարունակվում էր ամբողջ գիշերը։ Հաղորդում են, որ հիւսիսային զօրքերը շրջապատեցին ապստամբների ուժերը Սունկեանջի մօտիկ։

Կանտօն.—Յուլիսի 20-ի գիշերը հիւսիսային զօրքերը Լունի հրամանատարութեամբ յարձակում գործեցին ապստամբների վրա և կոտրում էին ամբողջ գիշերը։ Լուն հաղորդում է իր յաղթութեան մասին և յոյս ունի գրաւելու քաղաքը։

Տօկիօ.—«Կօկումին» ստացած տեղեկութիւնների համաձայն, կառավարութիւնը վճռել է, ի նկատի առնելով ճապօնացիների Ամերիկա գաղթելու դէմ ծագած դժուարութիւնները, այդպիսին կենտրօնացնել Մանջուրիայում։ Վերջնականապէս չը լուծելով սակայն մանջուրական հարցը։ Ինչպէս խօսում են, Վաշինգտօնի ճապօնական դեսպանը երրորդ անգամն է բողոքել կալիֆօրնիական օրինագծի դէմ։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍՈՒՐԱՄԻ ԴՊՐՈՑԻ ՅՕԲԵԼԵԱՆԸ

Կիրակի, յուլիսի 21-ին, Սուրամում, կայացաւ տեղական հայոց եկ.-ծխ. երկդասեան երկսեռ դպրոցի գոյութեան 50-ամեայ յօբելեանի տօնակատարումը ամենայն շքեղութեամբ։

Դպրոցի դահլիճը զարդարված էր գորգերով, կանաչով, մի ծայրում շինված էր բեմ։ Շինութեան արտաքինը զարդարված էր դրօշակներով, ծաղիկներով, որոնց մէջ մի ցուցանակ «1893—1913 թ. թ.» ինիցիալներով։ Դպրոցի բակը, ուր և եկեղեցին է, օրվայ պատշաճ տեսք ունէր։

Ցերեկով տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր պատարագ եկեղեցին լցրած խուռն բազմութեան ներկայութեամբ, որ բաղկացած էր ինչպէս տեղացիներից, նոյնպէս և ամառանոցաւորներից։ Երգում էր երկսեռ երգեցիկ խումբը նոյն դպրոցի աւ.-ուսուցիչ Յ. Դաւթեանի ղեկավարութեամբ։ «Հայր մեր»-ից առաջ պատարագիչ Յովսէփ քահ. Աւիւծեան խօսեց մի զգացված քարոզ, կանգ առնելով մայրենի լեզուի նշանակութեան վրա և յորդորելով դրսի հարուստ սուրամցիներին չը խնայել իրանց նիւթական օգնութիւնը Սուրամի հայ ազգաբնակութեանը անհրաժեշտ հայ դպրոցին։ Բացի այդ՝ տէր-հայրը ամփոփ յայտնեց յօբելեանի առիթով դպրոցի օգտին եղած նուէրների մասին։

Յիշենք նոյնպէս, որ կատարվեց հոգեհանգիստ Սուրամի դպրոցի հիմնադիր Զաւէն Դաւթեանի յիշատակին։

Երեկոյից եկեղեցու և դպրոցի բակում սկսվեց մի կենդանի տեսարան։ Ածում էին զինուորական երաժշտախումբը և սազանդարները։

Այդ ժողովրդական ուրախութիւնը բաւական երկար կը շարունակվէր, որին որոշ չափով մասնակցեցին աշ.-աշակերտուհիները ևս, եթէ չը լինէր յօբելեանական հանդէսը, որ սկսվեց դպրոցի դահլիճում ժամը 10-ից։

Աթոռների առաջին երկու կարգը յատկացված էին հայ և տեղական օտարազգի պատուաւոր հիւրերին։

Հանդէսի բացման րոպէին զինուորական երաժշտախումբը ածում նուագեց «Տէր պահեա զկայսրն մեր» օրհներգը։

Այնուհետև հ. Աւիւծեանը յայտարարում է հանդէսը բացված, մի քանի խօսքով ընդգծում է հայ դպրոցի դերի կարևորութիւնը վրացախօս սուրամցի հայ համայնքի մէջ և շեշտում է, որ պէտք է ցանկանալ, որ նման դպրոցների թիւը առհասարակ շատ լինի։

Ապա տէր-հայրը խնդրում է հանդիսականներին յոտնկայս լսել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կոնդակի ընթերցումը, որով Նորին Վեհափառութիւնը իր հայրապետական օրհնութիւնն է ուղարկում յօբելեանի նախաձեռնողներին, նրա համար աշխատողներին, դպրոցի սաներին և սանուհիներին և ընդհանրապէս Սուրամի հայութեան։

Դրանից յետոյ սկսվեց շնորհաւորողների շարքը։

Տէրոսեան շնորհաւորեց «Ջաւախք» թերթի կողմից։

Գալֆայեան կարդաց մի ռուսերէն ձօն յօբելեանի առիթով գրված։

Վրացերէն խօսեց դպրոցի աւ.-ուսուցիչ Յովհ. Դաւթեանը։ Նա մատնանշեց իւրաքանչիւր ազգի առաջադիմութեան գործօններից կարևորագոյնի՝ լեզուի և դպրոցի անհրաժեշտութիւնը, երկու եղբայրակից ազգերի—հայեր և վրացիներ—սիրով կեցութիւնը, որպիսի սէրը սակայն չէ ժխտում երկուստեք մայրենի բարբառը պինդ պահելու պարտականութիւնը։ Դաւթեան ասաց, որ 50 տարի առաջ Սուրամի հայ նախնիները ըմբռնելով մայրենի լեզուի նշանակութիւնը այն տեղում, ուր այժմ գերեզմանատունն է, կալերի վայրում հիմնում են մի խրճիթ-դպրոց, որ աստիճանաբար զարգանալով հասել է ներկայ վիճակին։ Դաւթեան առանձնապէս յիշատակեց հ. Աւիւծեանի գործունէութիւնը յօբելեանը յղանալու և այն համարեա միայնակ, անդուլ աշխատանքի շնորհիւ, գործակցութեամբ մի քանի հոգու փառաւոր կերպով իրականացնելու գործում։

Տեղական հասարակական ժողովարանի աւագների խորհրդի կողմից, որի վճիռը վաւերացվել է և ընդհանուր ժողովում, ողջունում է ռուսերէն հարկային տեսուչ Մաեվսկին, որ, իր ջերմ բարեմաղթութիւններից յետոյ, յայտնում է դարձեալ, թէ ժողովարանը իր միջոցներից նուիրում է յօգուտ դպրոցի 50 ռուբլի։

Սուրամի վրաց հասարակութեան կողմից ողջունում է յօբելեանը տեղական նոտար Մազարաշվիլին վրացերէն։

Դպրոցի հոգաբարձու Աւիւծեան վրացերէն զեկուցանում է դպրոցի պատմութիւնը սկզբնաւորութեան օրից և այն ծանր, ճընշիչ պայմանները, որոնց մէջ գտնվել է դպրոցը յընթացս 50 տարիների։ Երեք տարի առաջ ընտրված նոր հոգաբարձութիւնը լրջօրէն նուիրում է իրան դպրոցի նիւթականի բարելաւման։ Զեկուցանողը նոյնպէս ընդգծելով հայր Աւիւծեանի՝ դպրոցի վերաբերմամբ ցոյց տուած անգին ծառայութիւնը՝ հրապարակով յայտնում է նրան հոգաբարձութեան երախտագիտութիւնը։

Զգայուն շեշտերով ու պերճախօս ոճով շնորհաւորում է տեղական վրաց դրամատ. ընկ. կողմից ուսանող Շալիբաշվիլին, խօսելով երկու բազդակից, պատմականօրէն միասին ապրած ազգերի—վրացիների և հայերի—կուլտուրապէս զարգանալու, ազգային առաջադիմութեան մեծ անհրաժեշտութեան մասին։ Ի միջի այլոց հռետորի առաջարկութեամբ հանդիսականները ոտքի կանգնելով յարգեցին Սուրամի հայ դպրոցի հիմնադրի և նրան աջակցութիւն ցոյց տուողների յիշատակը։

Ապա գրութիւններ են կարդում Գայիանեան դպրոցի մի աշակերտուհի (նախկին սանուհի Սուրամի դպրոցի), մի աղջիկ հայկական տարազով և մի վրացի երիտասարդ, որ տալիս է կանաչ պսակ։

Այնուհետև կարդացվում են Դուշէթի կ. Հ.Բ.Ը. տեղական ճիւղի ու դպրոցի հոգաբարձութեան, Կովկասի միսիօներական ս. Նիկոլ վանքի վանահօր և Թիֆլիսի Ս. աւ.-ք. Շիօյեանի շնորհաւորական գրութիւնները։

Շնորհաւորական հեռագիրներ ստացվել էին մօտ 20 հատ, որոնցից յիշատակելու արժանի են Թիֆլիսի Թեմի առաջնորդ Մեսրոպ եպիսկոպոսից (Դիլիջանից), որ և նուիրում է իր կողմից դպրոցին 50 ր., սինօդի անդամ Եփրեմ եպիսկոպոսից (Կիսլօվօդսկ), «Մշակի» խմբագրութիւնից, Կ. Հ. Բ. Ընկ. խորհրդից, Թեմական տեսուչ Յ. Տէր-Միրաքեանից, Նոր-Նախիջևանի Կանանց Բարեգ. Ընկերութիւնից, Յ. Սպէնդիարեանից և այլն։

Աւիւծեան քահանան հեռագիրների ընթերցումից յետոյ յայտարարում է հանդէսը փակված, աւելացնելով որ 20 րոպէ ընդմիջումից յետոյ կը լինի համերգային բաժին։

Վերջինս տեղի ունեցաւ երաժիշտ Անտօն Մայիլեանի ղեկավարութեամբ, որ մի քանի օր առաջ եկած լինելով Սուրամ՝ մեծ դժուարութիւնների հանդիպելով, կարողացել էր կազմել տեղական երկսեռ ուժերից երգեցիկ խումբ։ Խմբի երգածները համարեա ամբողջովին իր՝ Մայիլեանի հեղինակութիւններից էին։ Մասնաւորապէս հանդիսականները պահանջեցին կրկնել նրա ներդաշնակած «Հօպնի-հօպօնը»։

Մոռացանք յիշել, որ Վ. Գալֆայեանը զգացված առոգանութեամբ արտասանեց «Սպիտակ զգեստ» ոտանաւորը։

Հանդէսի վերջը եղան հայկական պարեր, որ տևեցին ուշ գիշեր, իսկ ամենավերջը լինելու էր խնճոյք։

Ցանկալի է նիւթականի նկատմամբ պէտք է ասենք, որ հայր Աւիւծեանի ուղղակի ֆանատիկ տոկունութեան շնորհիւ զանազան քաղաքներում հանգանակվեց ի նպաստ Սուրամի դպրոցի 4000 ր. կանխիկ դրամ. բացի դրանից խոստացված է 700 ր. տարեկան նպաստ, որպիսի գումարից միայն 400 ռուբլին յատկացրել է Պետերբուրգի եկեղեցական խորհուրդը։

Իսկապէս, Սուրամի և նման օտար մըթնոլորտի ազդեցութեան տակ գտնվող հայաբնակ վայրերի կրթական հաստատութիւնները կարիք ունեն նիւթական օժանդակութեան, որովհետև նրանք ներկայանում են այն լուսաւոր ջահերը, որոնք կոչված են մայրենի լեզուն վառ պահելու օտարացող հայի գոնէ մասամբ սերնդի բերանում...

Չէ որ լեզուն իւրաքանչիւր ազգի գոյութեան հիմնաքարն է կազմում։ Ն.

Ախալքալաք (Գօրու գաւ.)

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Խառնդաւար ձերբակալութիւններ

Մերվ, 15 յուլիսի

Մօտ մի շաբաթ առաջ, խիստ խուզարկութիւններից յետոյ, բանտարկեցին Մերվի շրջանի ամենայայտնի վեց թիւրքմէններ, քաղաքիս ամենահարուստ Չէգիդ-Հաջի Ամինովին, ռուս-թուրքական ուսումնարանի տեսուչին, իսկ Կրասնօվօդսկում ու Ասխաբադում բնակվող փոխ-գնդապետ Իվ. Նաւմովսկիին։ Այս բոլոր ձերբակալութիւնները եղել են միաժամանակ։ Ձերբակալութիւնների պատճառը դեռ որոշ յայտնի չէ, սակայն, ինչպէս լսում ենք, նրանք ինչ-որ դաւի հակակառավարչական ժողովներ ու խորհրդակցութիւններ են ունեցել։

Երէկ ծաղիկ հասակում հողին յանձնեցինք քաղաքումս ամենից սիրված ու յարգված Լևոն Դաւթեանի մարմինը։ Հանգուցեալը բնաւորութեամբ հեզ էր և կարեկից այն ամենքին, ովքեր իր օժանդակութիւնը կը խնդրէին։ Թաղմանը ներկայ էր բաւական մեծ թւով հասարակութիւն։ Մանկօ

Դարձեալ մեր քահանայական հարցը

Կիսլօվօդսկ, 10 յուլիսի

«Մշակում» արդէն մի քանի անգամ գրված էր, որ Կիսլօվօդսկի համար ընտրված Գ. ք. Օրդուխանեանը չէ հաստատվում թեմ. առաջնորդի կողմից, չը նայած այն բանին, որ Բաթալպաշինսկի ժողովուրդը արձակում և մենք Կիսլօվօդսկի հայերս ցանկանում ենք նրան։ Թեմ. առաջնորդը մի անբացատրելի կամակորութեամբ ոտքի տակ է տալիս ժողովրդի ընտրողական իրաւունքը և իր չը մտածված քայլերով դուր «լաւն ուղտ է շինում» ու դժգոհութեան որոմն է ցանում հասարակութեան մէջ իր դէմ։

Անցեալ մայիսի 1-ին Կիսլօվօդսկի ծխ. հոգաբարձութիւնը իր ներկայացուցչի միջոցով ուղարկեց Վեհ. Հայրապետին հետևեալ բողոք-հեռագիրը, որը մէջ եմ բերում բառացի թարգմանութեամբ. «Հայոց եկեղեցական հոգաբարձութիւնը խնդրում, լիազօրում է ձեզ, ներկայանալ Նորին Վեհափառութեան, արտայայտել Կիսլօվօդսկի ծխի բողոքը թեմ. առաջնորդի ապօրինի գործունէութեան դէմ, ներկայացնել ծխի խնդիրքը՝ կարգադրութիւն անել ու նշանակելու Օրդուխանեան քահանային։ Եպիսկոպոսի մերժումները ստեղծել են դժուարին դրութիւն. նրա անուշադրութիւնը ծխի կարիքներին և օրինաւոր պահանջներին՝ վրդովեցնում է հայ հասարակութեանը, ուսումնարանին սպառնում է փակումն, զիմնազիաները զրկված են կրօնուսոյցից. եկոսր(?), տեղացի հասարակութիւնը՝ ծխական տարութիւններից»։

Ուղարկելով մի այսպիսի հեռագիր՝ ծխ. հոգաբարձութիւնը յոյս ունէր այս անգամ գոնէ լսելի անելու իր սրտի մէջ ամիսների ընթացքում կուտակված դժգոհութիւնը և հասնելու իր նպատակին, այսինքն ունենալու այն քահանային, որին ընտրել էր և ցանկանում էր, որովհետև նա կարող էր ուսումնարանը վերականգնել, եկեղեցու կառուցումը գլուխ բերել և այլ շատ օգտաւէտ գործունէութիւն ցոյց տալ Կիսլօվօդսկում այնպէս, ինչպէս որ օգտաւէտ էր եղել ամբ տարվայ մէջ Բաթալպաշինսկում։

Շուտով մեր ներկայացուցիչը մի յուսալի նամակով յայտնեց մեզ, որ Վեհափառը խոստացել է անպայման կատարել Կիսլօվօդսկի հասարակութեան այդ օրինաւոր պահանջը։

Անցաւ մայիսը, անցաւ յունիսը, ահա յուլիսի կէսերն են, իսկ մենք փոխանակ մեր ուզածն ստանալու՝ ստացանք Օրդուխանեան քահանայից մի նամակ, որից երևում է, թէ առաջնորդը մի նոր վերջնական մերժում է ուղարկել Բաթալպաշինսկի հայերի նոր դիմումին՝ Օրդուխանեանին Կիսլօվօդսկ տեղափոխելու համար։

Կրկնում եմ, ինչով ենք մխիթարվելու այսպիսի հանգամանքներում։ Մտածում ենք, որ անարդարութեան առաջն առած կը լինեն։ Վերջը դարձեալ մերժում եկաւ։ Մխական

Վեհի օծման տարեդարձը

Բագու, 21 յուլիսի

Այսօր, կիրակի, Վարդավառի տօնին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի՝ Գէորգ V-ի օծման տարեդարձի առիթով, հանդիսաւոր պատարագ և հայրապետական մաղթանք կատարվեց տեղիս ս. Լուսաւորիչ մայր եկեղեցում ամբողջ քահանայական դասի ներկայութեամբ։

Պատարագիչն էր նոյն եկեղեցու աւագ քահանայ Գրիգորեանը, որ իրան յատուկ պերճախօս դարձուածներով քարոզ խօսեց հայրապետի մասին և ապա ցոյց տուեց Էջմիածնի և նրա գահակալների մեծ և կարևոր նշանակութիւնը հայութեան համար։ Եկեղեցին լիքն էր տօնական հագուստներով զարդարված հոծ բազմութեամբ։ Գրիգորեան աւագ քահանան իր խօսքը վերջացրեց ներկայ Վեհափառ Գէորգ V-ին ուղղած բարեմաղթութիւններով։ Բ. Ա.

Աւազակը կալանաւորված

Զաքաթալա, 20 յուլիսի

Մեր շրջանի աւազակների յանդգնութիւնը այն աստիճանի էր հասել, որ նրանք նոյնիսկ քաղաքիցս 2—3 վերստի վրա՝ տեղ-տեղ գիւղերը հանելով իրանց ընկերից՝ ճամբորդներին կողոպտում, թալանում էին։ 2-3 օրվայ ընթացքում թալանելով նուխեցի թուրք վաճառականներին ու տեղացիներին՝ բաւական գումար տարան։

Աւազակային խմբերից մէկի պետը այսօր առաւօտեան քաղաքիցս ընդամենը 3 վերստ հեռաւորութեան վրա, անտառում զէնքը վայր դնելով անձնատուր է լինում պատահմամբ այն կողմով անցնող երկու սարժանիկների, որոնք կապում են ձեռքերը ու բերում ներկայացնում շրջանիս կառավարչին։

Կալանաւորված աւազակապետը մի շարք անգթութիւններ ու սպանութիւններ է գործել։ Սօյզադէ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Ակադեմիկոս Ն. Մարր, որ յամառվայ առաջին կէսում պեղումներ և ուսումնասիրութիւններ էր կատարում Անիի աւերակների շրջանում, երկուշաբթի, յուլիսի 22-ին եկաւ Թիֆլիս և մի օր մնալուց յետոյ ուղևորվեց դէպի Արևմտեան Անդրկովկաս արխաղեան և սվան լեզուի ուսումնասիրութիւնները շարունակելու նպատակով։

✦ Ֆրանսիական ճանապարհորդ դօկտոր Թէօդօր Թօմաս և իր ընկեր Անդրէ Մելս վերջացնելով իրանց ճանապարհորդութիւնը Արևմտեան Անդրկովկասում եկան Թիֆլիս և երէկ երեկոյեան ուղևորվեցին դէպի Էջմիածին։ Նրանք մտադիր են ծանօթանալ Էջմիածնի տաճարի, հնութիւնների և Էջմիածնի միաբանութեան հետ։ Այնուհետև նրանք կուղևորվեն դէպի Արարատի ստորոտը և կաշխատեն բարձրանալ մինչև Մեծ Մասիսի գագաթը։ Մեր խմբագրութեան մէջ տուեին մի քանի կարևոր ցուցումներ և Ս. Քալանթար տուեց յանձնարարական նամակներ։ Յոյս ունենք, որ գաւառական մեր ինտելիգենտները կօգնեն ճանապարհորդներին իրանց աջակցութեամբ։

✦ Քաղաքագլուխ Ա. Ի. Խատիսեանը յուլիսի 20-ին ուղևորվեց Կիսլօվօդսկ արձակուրդով։ Նրա պարտականութիւնները ստանձնել է քաղաքագլխի փոխանորդ Ա. Մ. Արղութեան-Երկայնաբազուկը։

✦ Բժիշկների համար կովկասեան ջերմախտային կօմիտէի կազմակերպած երկրորդ ձրի դասընթացքները վերջացան յուլիսի 20-ին։ Յուլիսի 19-ին ունկնդիրները պրօֆ. Ն. Մարցինովսկիի առաջնորդութեամբ գնացին Ղարաբաղ իր տեղում ջերմախտային մոծակներ (Anopheles) ժողովելու համար, իսկ 20-ին այդ ժողոված մոծակները հետազօտութեան ենթարկեցին լաբօրատօրիայում։ Այդ դասընթացքներին, գիւղական 19 բժիշկներից բացի, մասնակցում էին նաև զինուորական, ազատ պրակտիկայով պարապող և ատամնաբոյժ բժիշկներ և վերջին կուրսերի ուսանող-բժիշկներ, թւով 85 հոգի։

✦ Յուլիսի 19-ին քաղաքագլուխ Ա. Ի. Խատիսեանի և գործադիր մասնաժողովի անդամների ներկայութեամբ փորձնական քննութեան ենթարկվեցին նոր սպանդանոցի բոլոր մեքենաները։ Թէ մեքենաները և թէ սառցարանը ընդունվել են լիովին բաւարար։ 40 րոպէում մեքենաները պատրաստել են 30 պուդանոց արուեստական սառցի կտոր և սառցարաններում ցրտութեան աստիճանը հասցվել է մինչև 2 աստիճանի։ Սպանդանոցը արդէն պատրաստ է իր բոլոր կահաւորութիւններով, միայն պակասում է կոյուղին (կանալիզացիա)։ Բացումը տեղի կունենայ սեպտեմբերին։

✦ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութեան սկսած բանակցութիւնները անդրկովկասեան երկաթուղու վարչութեան հետ երկաթուղագիծը հատելով նոր փողոց անցկացնելու համար՝ պսակված է աջողութեամբ։ Երկաթուղու վարչութիւնը ծրագրվող փողոցը գծի մօտ իրար միացնելու նպատակով թոյլատրել է Ներսիսեան դպրոցի վարչութեանը 4 սաժէն երկարութեամբ կամուրջ անցկացնել գծի վրայով։ Ծրագրված փողոցը աւելի կարճ ճանապարհով Չերքէզօվսկայա փողոցի հետ միացնելու համար՝ հոգաբարձութիւնը մտադիր է գնել խանգարող երկու մասնաւորապատկան տներ։ Թէ կամուրջը և թէ տները հոգաբարձութիւնը գնելու է դպրոցի հաշւով։ Աշխատանքները կը սկսվեն, հէնց որ հոգաբարձութիւնը ստանայ երկաթուղու վարչութիւնից կամուրջի նախահաշիւը։

✦ Կայսերական Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկերութեան ստատիստիքական բիւրօյի ստացած տեղեկութիւնների համաձայն, բամբակի ցանքերը մինչև այժմ անմխիթար դրութեան մէջ են. պատճառը ուշ սերմանելն է, գարնան ցրտերը, մի տեղ շատ անձրևները, միւս տեղ անձրև չը գալը։ Այնպէս որ՝ շատ տեղերում սերմանելը ուշացաւ մինչև մայիսի վերջերը։ Երևանեան նահանգում տեղ-տեղ սերմանածների ծայրայեղ անաջողութիւնը ստիպեց գիւղացուն բամբակի արտերում անկել ձմերուկ, վարունգի սերմեր և կամ ուղղակի կորեկ ցանել և այլն։ Գանձակի նահանգում մօրեխը ոչնչացրեց 5,000 դեսեատինից աւելի ցանքեր Շուշու և Կարեագին գաւառներում։ Բամբակի ցանքերի տարածութիւնը աւելանում է Բագուի նահանգում, մանաւանդ Մուղանի դաշտում. իսկ Երևանի նահանգում ընդհակառակը պակասում է։ Պակասելու պատճառն այն է, որ բամբակի տեղ վերջերս խաղողի այգիներ են անկում և խաղողն ու գինին արտահանում Ռուսաստանի խորքերը։

✦ Թիֆլիսի փոխադարձ վարկի I ընկ. նորակառոյց շէնքի օծումը, Սօլօլակսկայա փողոցի վրա, նշանակված էր երէկ, յուլիսի 23-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին։

✦ Մի թիւրքահայ չունևոր կին՝ Գիւլնազ Մկրոյեանց անունով, որի ամուսինը նորերս վախճանվել է և ունի $1^1/_2$ տարեկան աղջիկ-երեխայ, վերջինիս պատճառով անկարող է լինում ծառայութեան մտնել որևէ ընտանիք՝ իր ապրուստը հայթայթելու համար։ Խնդրում է բարերար անձանց՝ կամ որդեգրել իր այդ երեխային և կամ թէ նիւթապէս աջակցել մտցնելու տեղական կամ այլուր գտնվող որբանոցներից մէկն ու մէկը։ Հասցէն հետևեալն է. 2-й Петровскій проходъ (Вера) № 8.

✦ Թիֆլիս քաղաքի առաջին մասի հարկային տեսչի օգնական Պ. Զաքարեանցը նշանակվում է Թիֆլիսի նահանգի Բօրչալուի գաւառի հարկային տեսուչ։

✦ Վատնում կատարելու համար քաղաքային ագենտի պաշտօնից հեռացված Մարգարովի փոխարէն նշանակվում է ջրմուղի մասի կօնտրօլեօր Կ. Ա. Պիրցխալայշվիլին։

✦ Անդրկովկասեան երկաթուղին ներկայ տարվայ առաջին եռամսեակի ընթացքում զուտ օգուտ ունեցել է 4.703.418 ռուբլի։

✦ Թիֆլիսի քաղաքային դումայի յարուցած միջնորդութիւնը ցեղական ազնուական եղբայրներ Լէվ, Պեօտր և Եակով Զուբալօվներին Թիֆլիս քաղաքի պատուաւոր քաղաքացիութեան կոչումն յատկացնելու մասին՝ բարձրագոյն հաւանութիւն է ստացել։

✦ Թիֆլիս քաղաքի առաջիկայ 1914 թ. նախահաշիւը սեպտեմբերի 10-ի մօտերը տպագրված պատրաստ կը լինի և կը յանձնվի դումայի ֆինանսական ու վերստուգիչ յանձնաժողովների քննութեան։

✦ Թիֆլիսի նահանգական ինժ. Կ. Ե. Անտօնովի փոխարէն, լուրերի համաձայն, նշանակված է Պետերբուրգից ինժեներ Ժադանօվ։

✦ Թիֆլիսի էլեկտրաքարշի Անօնիմ ընկերութեան կառավարիչ ինժ. Ա. Ե. Բէլօյը հրաժարվել է իր պաշտօնից։ Վերջինիս պարտականութիւնները Անօնիմ ընկերու-

թեան վարչութեան կողմից դրված են նրա օգնական Փ. Ի. Թահտաճեանի վրա։

◆ Բագւի նահանգի Ղուբայի գաւառի Արզումա-Ղշլաղի գիւղի համայնքի վրա սխալմամբ ցոյց է եղել տրված 207 դեսետին հող, մինչդեռ նոյն գիւղը իսկապէս ունի իր տրամադրութեան ներքոյ միայն 379 դեսետին։ Որովհետև 1909 թւի յունվարի 1-ից այդ աւելորդ ցոյց տրված 207 դեսետին հողի համար Արզումա-Ղշլաղի գիւղացիներից գանձում են եղել հողային հարկը, ուստի վերջինները խնդրեք են ներկայացրել պաշտպանութեան խնդրելով ազատել իրանց այդ 207 դես. աւելորդ հողի համար իրանցից գանձվող հարկից։ Այժմ ֆինանսների մինիստրը կարգադրել է դուրս ձգել յիշեալ գիւղացիների հողերի քանակից 207 դեսետինը և հարկ նշանակել՝ սկսած 1909 թւի յունվարի 1-ից իսկականում եղած 379 դեսետինի վրա, և այդ հասանելիք հարկի դիմաց հաշւել 1909 թւից սխալմամբ աւելորդ գանձված գումարները։ Մեր գիւղական շրջաններում այդ տեսակ սխալները եզակի չեն. անհրաժեշտ է, որ նրանք ևս վերջնականապէս պարզվեն և գիւղացիների վրա, դրա շնորհիւ, բարձված պարտքերը ոչնչացվեն, որպէսզի պետական գանձարանի հետ ունեցած երկարատև կնճռոտ վէճերից թեթևանայ գիւղացին ու ազատվի անտեղի ծախքերից։

◆ Բագւում Ռոդշիլդի ընկերութեան բանւորների գործադուլը, չը նայելով կառավարչի խոստումներին ու սպառնալիքներին, դեռ ևս շարունակվում է։ Գործադուլ են արել «Կաւկազ» ընկ. նաւթահանքերի բանւորները։ Տնտեսական պահանջներին բաւարարութիւն ստանալով վերսկսել են աշխատանքները «Վօտան» նաւթահոր փորող ընկ. մի քանի օր առաջ գործադուլ արած բանւորները։ [illegible]

◆ Վրացական «Մշակի» № 154-ի 157-ի [illegible]

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Մանգլիս, 22 յուլիսի

[illegible]

Հասցէս՝ Мангаисъ, актеру О. Абеляну.

Դերասան Օ. Աբէլեան.

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ [illegible]

[illegible] ... չէլ են Բելգրադում սերբական վարչութիւն նշանակել։ Յունական բերդապետը հրաժարվել է զոհացում տալ այդ պահանջին։ Սերբիական զօրքերը յարձակւում են գործել յունականի վրա։ Տեղի ունեցած կուի մէջ սպանվել են և վիրաւորվել 62 հոգի։

◆ Բուխարեստում խօսում են, որ երկու կողմերի պատգամաւորներն էլ անհաշտ են։ Երկիւղ են կրում, որ կօնֆերէնցիան ձգձգվի։ Կասկածում են, որ Բօլգարիան գաղտնի դիտաւորութիւններ ունի։ Մասնաւոր խորհրդակցութեան ժամանակ Բօլգարիայի ներկայացուցիչները առաջարկել են ինքնավարութիւն տալ Մակեդօնիային։ Յունական և սերբական ներկայացուցիչները բողոքել են այդ հարցը քննութեան առաջարկելու դէմ, որպէս դուրս ձգված կօնֆերէնցիայի ծրագրից, յայտնելով որ, եթէ Բօլգարիան պնդէ այդ առաջարկը ծրագրի մէջ

մտցնելու, նրանք խելքի կընդհատեն բանակցութիւնները։

◆ Մեծ պետութիւնները աշխատում են հրաժարվել Թիւրքիայի վրա ուժով ներգործելուց, որովհետև երկիւղ են կրում, որ մի որևէ պետութեան կողմից ակտիվ գործելու դէպքում կարող է եւրօպական պատերազմ ծագել, որի հետևանքը կը լինի Թիւրքիայի բաժանումը։

◆ Կօնստանդնուպոլսից ստացված մի հեռագրում ասված է, որ Բօլգարիայի զանազան քաղաքներում սաստիկ անկարգութիւններ են սկսվել։ Ամբողջ երկրում եռանդուն ագիտացիա է մղվում Ֆերդինանդ թագաւորին իր ամբողջ ընտանիքով երկրից արտաքսելու և հիմնադիր խորհրդարանը գումարելու համար։

◆ Յունական կառավարութիւնը եռանդուն պատրաստութիւններ է տեսնում նոր պատերազմական գործողութիւններ սկսելու։

◆ Թրակիայի առիթով սուլթանի ուղարկած պատասխանը ռումինական թագաւորին չը գոհացրեց։ Ռումինիան լուրջ պատրաստութիւններ է տեսնում Թիւրքական զօրքերի առաջխաղացութեան առաջն առնելու։

◆ Անգլիական մամուլը հաւատացնում է, որ Ռուսաստանը, եթէ չաջողվի սերբերին ու յոյներին հաշտեցնել, մտադիր է իր զօրքերը իջեցնել Թրակիայում։

◆ Զինուորական նախագահի արձակած հրամանով յեղափոխութեան պարագլուխներ Խուանսին, Չենցիմերը և Բօլէնվեյ [illegible]

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

21 յուլիսի

[illegible]

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ,
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ,
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(оч. 4) (М. 262468) 2—1

ԴՈԿՏՕՐ
Ա. ՇԱՀԲԱԶԵԱՆԸ
ԲԵՐԼԻՆՈՒՄ
Ձարունակում է ընդունել ամեն տեսակ հիւանդների և խորհրդակցութիւններ է կազմում պրոֆեսօրների հետ։
Նոր հասցէն՝ Berlin N. W. Luisenstr. 67. Telephon Amt. Norden. 92—74.
(ե. ու.) 412. 20—18

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է բոլոր գրավաճառանոցներում
ԱՐԱՄԱՅԻՍ
Գաղափարի ճանապարհին
(1896 թ. Հայ Մարտիրոսագրութեան միէջ)
Գինը 1 ր. 25 կ. առանց ճանապարհածախսի (ճանապարհածախքով 1 ր. 50 կ.)։
Պահեստը Թիֆլիս, «ԳԻՐ» գրավաճառանոցում. Тифлисъ, книж. маг. «ГИРЪ».
(ու.կ.ե.հ.) 590. 5—1

ԿԱՐՍԻ հայոց ծխ. երկդաս. դպրոցի համար հարկաւոր է
մի փորձված ուսուցիչ
հայոց լեզուի, կրօնագիտութեան, հայոց և ընդհանուր պատմութեան 25 դասի համար։ Դասագինը 30 ր.։ Դիմել Կարս՝ հոգաբարձութեան, մինչև օգոստոսի 10-ը, խնդիրներին կցելով վկայականները կամ վաւերացրած պատճէնները։ Մանրամասն տեղեկութիւններ ստանալու համար դիմել դպրոցի աւագ-ուսուցիչ Կ. Գիւլնազարեանին Թիֆլիս, Баронская ул. д. № 20, кв. 2.
(ու.կ.) 588. 3—1

Բեթղեհէմի ս. Աստուածածնի եկեղեցու եկեղ.-ծխ. խառն դպրոցի համար
ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԵՆ
ուսուցիչ կամ ուսուցչուհի
Դասագինը 30 ռուբ.։ Դասերի թիւը 17—20. Դիմել դպրոցի հոգաբարձական խորհրդի նախագահ Գարեգին Տէր-Սահակեանին մինչև օգոստոսի 1-ը, երեկոյեան ժամը 6—7-ը. Կրասնօզօրսկայա փող. № 16.
(չ.) 555. 3—3

ՄԵԼԻՏՕՊՕԼԻ
հայոց եկեղեցու համար հարկաւոր է
ՄԻ ՏԻՐԱՑՈՒ
եկեղեցական արարողութիւններին հմուտ, ձայնաւոր և ձայնագրագէտ. ցանկալի է ամուրին։ Ամսական 30 ր. ռոճիկ, ձրի սենեակ և տարեկան մօտ 100 ր. ծխական արդիւնք։ Դիմել՝ Мелитополь (Таврич. губ.), армянскому священнику.
(օ. մ.) 587. 4—1

„Մշակի“ խմբագրատանը
վաճառվում են
ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐԸ.
1) Հասարակութեան Նեցուկները, Հ. Իբսէնի, թարգ. Լ. Բարայեանի 50 կ.
2) Նոր կեանքի շեմքում, դրամ.-էտիւդ գաւառ. կեանքից, Ա. Բ-ի 40 կ.
3) Նշանվածներ, պիէս 3 գործ., Ալ. Աբէլեանի . . . . 60 կ.
4) Ուսանողներ, 3 գործ., Գ. Բաշինջաղեանի . . . . 50 կ.
5) Կայէնի ճանկերում, դրամա 5 գործ. Ալ. Առաքելեանի . . . 50 կ.
6) Մազգա, դրամա, 5 գործ. Լևոն Մանուէլեանի . . . . 40 կ.
Նրանք, որոնք այս գրքերից մի-մի օրինակ կը պահանջեն մեզանից փոքր կանխիկ վճարելով, կը ստանան 25% զեղչ և ճանապարհածախսը մեզ վրա։ Վերադիր վճարով պահանջողներին կը լինի միմիայն 15%։
Հասցէն՝ Ред. газ. „Мшакъ“, Тифлисъ.
(4) 10—5

Շրխամանուդի հայոց ծխ. երկդասեան դպրոցի
ըստ ծրագրի աւանդվող բոլոր առարկաների համար հարկաւոր են փորձված
Ուսուցիչ եւ Ուսուցչուհի։
Ցանկալի է՝ որ լինեն ամուսիններ, կամ քոյր ու եղբայր։ Ռոճիկները երկուսին 800 ռուբլի, բնակարան, վառելիք և լուսաւորութիւն։ Ուսուցիչը պէտք է լինի թեմականաւարտ։ Դիմել՝ Нахичевань (Эрив. г.), Шихмахмудъ, Попечительству армянскаго училища.
579. 3—3

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱԶԻ
հայոց ծխ.-դպ. համար հարկաւոր է մի
ՈՒՍՈՒՑԻՉ-ԽՄԲԱՊԵՏ
հետևեալ պայմաններով՝
6 դաս երգ., 5 դաս թւաբանութիւն (I բաժ.), եկեղեց. քառաձայն խմբի խմբապետութիւն, շաբաթական 3 օր վերակացութիւն (մի ուրիշի հետ)։
Ռոճիկ տարեկան 600 ռուբլի։
Դիմել Հոգաբարձութեան, խնդիրների հետ ներկայացնելով վկայականները կամ վաւեր. պատճէնները։
583. 2—2

Վաճառվում է ամենաթարմ և խոշոր տեսակի
ՀԻՄԱԼԱՅԵԱՆ ՏԿԼՈՐ ԳԱՐԻ
(Ստացված Յ. ք. Ապրիլեանի փորձադաշտից)։ Ճանաչված է բժիշկների կողմից որպէս ամենաառողջարար և սննդարար սուրճ, մանաւանդ սրտի թուլութիւն ունեցողների և երեխաների համար։ Շտապեցէք քանի դեռ չէ վերջացել։ Պուդով 2 ր. 40 կ., ֆունտը 10 կ.։ Ճանապարհածախսը գնողի վրա։
Դիմել՝ Душетъ, А. Априляну.
(ե.շ.) 572. 3—3

Առեւտրի եւ Արդիւնաբերութեան Մինիստր. տնօրէնութեան ներքոյ գտնվող
Տ. Մ. ՓԻԼՕՍԵԱՆԻ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ
Թիֆլիս, Միխայէլեան պր. 24/4. Տելեֆօն № 976.
Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առևտրական կրթութիւն։
Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ։
Գործնական գրագրութիւնները կատարվում են կուրսերում՝ Լօնդօնի Pitman և Պարիզի Pigier դպրոցների ձևով կազմակերպված Muster-Comptoir-ում։ Նիւթերն անցվում են բէալ կեանքից։ Առարկաներն են. ա) պարտադիր. 1) Հաշւապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրանս., ամերիկական, բանկային և գործարանական). 2) Առևտրական թւաբանութիւն. 3) Քաղաքատնտեսութիւն. 4) Օրէնսգիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մուրհակի կանօնագրութիւն). 5) Առևտրական թղթակցութիւն. 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրա. 7) Վայելչագրութիւն, արագագրութիւն (ամենաւատ ձեռքի ուղղումն). բ.) ոչ-պարտադիր. 1) Օտար լեզուներ. 2) Սղագրութիւն. 3) Դակտիլօգրաֆիա (բռնկգաւոն և ուր. և 4) Առևտր. թղթակցութիւն օտար լեզուներով։ Զբաղմունքները կատարվում են և զատ-զատ։ Ունկնդիրների թւի շատութեան պատճառով բացվում է երկրորդ զուգընթաց բաժանմունք, որը մանաւանդ յարմար է օտարաքաղաքացիների համար։ Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է։ Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ին։ Խնդիրների ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—12-ը և երեկ. 4—7-ը։ Ծրագիրը և կանօնները ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքում։ Կուրսերը ֆիրմաներին յանձնարարում են հաշւապահներ, օգնական ներ և առևտր. այլ ծառայողներ՝ կուրսերի ընթացաւարտներից և իրանց ընդունակութեամբ աչքի ընկնողներից։ (Ընթացիկ տարում կուրսերն ունեցել են 284 ունկնդիր, որոնցից 53 հոգի իգական սեռից)։
Կուրսերի հիմնադիր՝ առևտր. գիտութեան կանդիդատ՝ Տ. ՓԻԼՕՍԵԱՆ
(ե. հ. կ.) 556. 0—7

ՊԱԼԱՍ-ՀՈՏԵԼ
ԼՕՁ
Նորագոյն առաջնակարգ հիւրանոց
150 շքեղ կահաւորված համարներ
1 ր. 50 կ-ից սկսած
Առանձին ուշադրութիւն է դարձված օրինակելի մաքրութիւն, անդորրութիւն և կարգ ու կանոն պահպանելու վրա։
(ե.շ.) (Л. 12046) 8—6

ԱՌԵՒՏՐ. ՏՈՒՆ Ե. Ա. ԾԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.
Ֆիրման գոյութիւն ունի 1869 թւից։ — Տելեֆօն № 2—38.
ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ ԲԱՑԱՌԱՊԵՍ
ԲԱԶՄԱԶԱՆ ՊԱՍՏԱՌՆԵՐԻ (ОБОИ)
Ռուսական և արտասահմանեան առաջնակարգ ֆաբրիկաների։
Գինը—խրաքանչիւր փաթեթը (ռուլօ) 8 կ-ից սկսած։
Նմուշներն ուղարկվում են ձրի։
Վերանորոգութեան պատճառով, խանութի մուտքը բակից։
(օ.մ.) 589. 8—1

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ՄԻՆԻՍՏՐ. ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԳՏՆՎՈՂ
ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ
Ն. Ռ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
(Գոյութիւն ունի 1895 թ.)
Հեղինակ առևտրական հաշւապահութեան ձեռնարկի և զանազան մասնագիտական ձեռնարկների։
Տալիս է երկու սեռի անձանց մասնագիտական առևտրական գիտութիւն 4-ամսեայ դասընթացքում, ամենօրեայ պարապմունքներով։
Դասընթացքներում անցնում են.—Առևտրական և արդիւնաբերութեան զանազան ճիւղերի հաշւապահութիւն, նաւթարդիւնաբերութեան և նաւթագործութեան ճիւղի հետ միասին, զանազան մեթօդներով, կատարեալ իրացումն կրկնակի իտալական սիստեմով և առևտր. թւաբանութիւն, առևտր. նամակագրութիւն, մուրհակային և առևտրական իրաւունքներ, քաղաքատնտեսութիւն, վատ ձեռագրի ուղղումն։
Ոչ պարտադիր առարկաներն են՝ 1) Օտար լեզուներ, 2) Ստենօգրաֆիա (սղագրութիւն) և 3) Ռեմինգտոնի վրա գրել։
Ուսուցիչները բարձր կրթութիւն ստացած մասնագէտներ են, որոնք գործնականապէս և տեսականապէս պատրաստված են ամեն մի առարկայի համար առանձին։
Վկայագրերը տրվում են մինիստրութեան թոյլտւութեամբ։
Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ից 1913 թ.։ Խնդրագիրների ընդունելութիւնը ամեն օր, առաւօտեան ժամը 9—11-ը, երեկոյեան 5—7-ը. Ծրագիրը և կանօնները տրվում և ուղարկվում են ձրիաբար։ Դասընթացքներին կից հաստատված են քիչ պատրաստված անձանց համար առանձին պատրաստողական և լրացուցիչ դասարաններ ռուսաց լեզուի և թւաբանութեան համար։
Անձամբ և նամակներով դիմել՝ Тифлисъ, Учредит. Бухг. Курсовъ Н. В. Абраамяну, Николаевская, 22, Телефонъ 7—44
(կ. հ. ե) 576. 0—2

ՄԱՍՍԱԺԻ ԴՊՐՈՑ եւ բժշկական մարմնամարզ.
Մ. Ի. ԿՈՒԼԱԿՕՎԱՅԻ.
կոմպլեկտային դասընթացք. երկու սեռի համար։ Պարապմունքների սկիզբը սեպտ. 15-ից։ Կուրսը 8 ամիս։ Ֆելդշերների և ֆելդշերուհիների համար 4 ամիս։ Խնդիրների ընդունել, մինչև սեպտ. 10-ը։ С.-Петербургъ. Серпуховская ул. 7. (ե.) (П. 101702) 3—2

ՄԵԾ-ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅԻ ծխ. երկդասեան երկսեռ դպրոցի համար հարկաւոր են միջնակարգ կրթութեամբ
ՎԵՑ ԴԱՍԱՏՈՒՆԵՐ
ա) 14 դաս ռուսաց լեզուի և 10 դաս թւաբանութեան համար։
բ) 10 դաս հայերէնի, 8 դաս հայրենագիտութեան և 6 դաս կրօնի համար։
գ) 22 դաս երգ և երաժշտութեան համար։
դ) 16 դաս ձեռագործի համար (մասնագիտ. կրթութ.)։
ե) 16 դաս հայերէնի և վերակացութեան համար։
զ) 6 դաս հայերէնի, 5 դ. թւաբ., 5 դ. երկրաչափ. և վերակացութեան համար։
Դասագինը 20 ր.։ Վերակացութեան համար վճարվում է ևս 100 ր. տարեկան։ Երաժշտութեան դասատուն կառավարելու է նաև եկեղեցական երգեցիկ և դպրոցական լարացողները և դասերից դուրս ստանալու է ևս 190 ր. տարեկան։ Ցանկացողները պէտք է մինչև յուլիսի 31-ը խնդիր ուղարկեն հոգաբարձութեանս հետևեալ հասցէով. Б.-Караклисъ. Попечительству армянскаго церк.-приходскаго училища.
(օ. մ.) 578. 4—2

ՇՔԵՂ ՁԵՌԱԳՈՐԾԻ, ԿԱՐՈՒՁԵՒԻ ԵՒ ՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ կուրսերը աւարտած, մի քանի տարվայ փորձառութիւն ունեցող և հմուտ իր գործին
ՄԻ ՎԱՐԺՈՒՀԻ
որ ունի նաև ՊԵՏԱԿԱՆ ՑԵՆԶ (ՀԱՑՈՑ ԼԵԶՈՒԻՑ), յարմար պաշտօն է որոնում հայոց դպրոցներից մէկում. կարող է ստանձնել նաև ՎԵՐԱԿԱՑՈՒՀՈՒ պաշտօն։ Համաձայն է գնալ քաղաքից դուրս։ Վերոյիշեալ առարկաներից ունի պատշաճաւոր ՎԿԱՅԱԿԱՆՆԵՐ։ Դիմել «Մշակի» գրասենեակին։
(շ. ե.) 566. 4—4

Ալէքսանդրօպօլի ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ իգական դպրոցում ազատ դասեր կան հետևեալ առարկաներից՝ հայոց լեզու, ռուսաց լեզու, հայոց պատմութիւն, Հայաստանի աշխարհագրութիւն, եկեղեցական պատմութիւն, թւաբանութիւն եւ մաթեմատիկա (հանրահաշիւ, երկրաչափութիւն)—I մինչև VI հիմնական դասարաններում։
Առաւելութիւն կը տրվի մասնագէտների և բարձրագոյն կրթական ցենզ ունեցողներին։
Խնդրագրերը փաստաթղթերով պէտք է ուղղել մինչև յուլիսի վերջը հետևեալ հասցէով՝ Александрополь, Попечительному Совѣту Аргутинскаго Училища.
(օ. մ.) 586. 3—1

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный